

WONNORHOF
DE
REND EPISTOLIS
ITEN
OSHY SUS

AB
5548

Handwritten notes at the top of the page, including a large 'X' and the text 'la. d. r. m. 40' with a fraction '3/4' and 'K. II'.

M. ANTONII MAJORAGII
PHILOCHRYSUS
SIVE
DE LAUDIBUS AURI
ORATIO,

Quâ omnis generis hominum, præ-
cipuè Ecclesiasticorum, vitia falsè
traducuntur,

inter ἀνέκδοτα Autoris Mediolani
reperta, & Ultrajecti ANNO MD
LXVI primùm
edita,
nunc recusa,

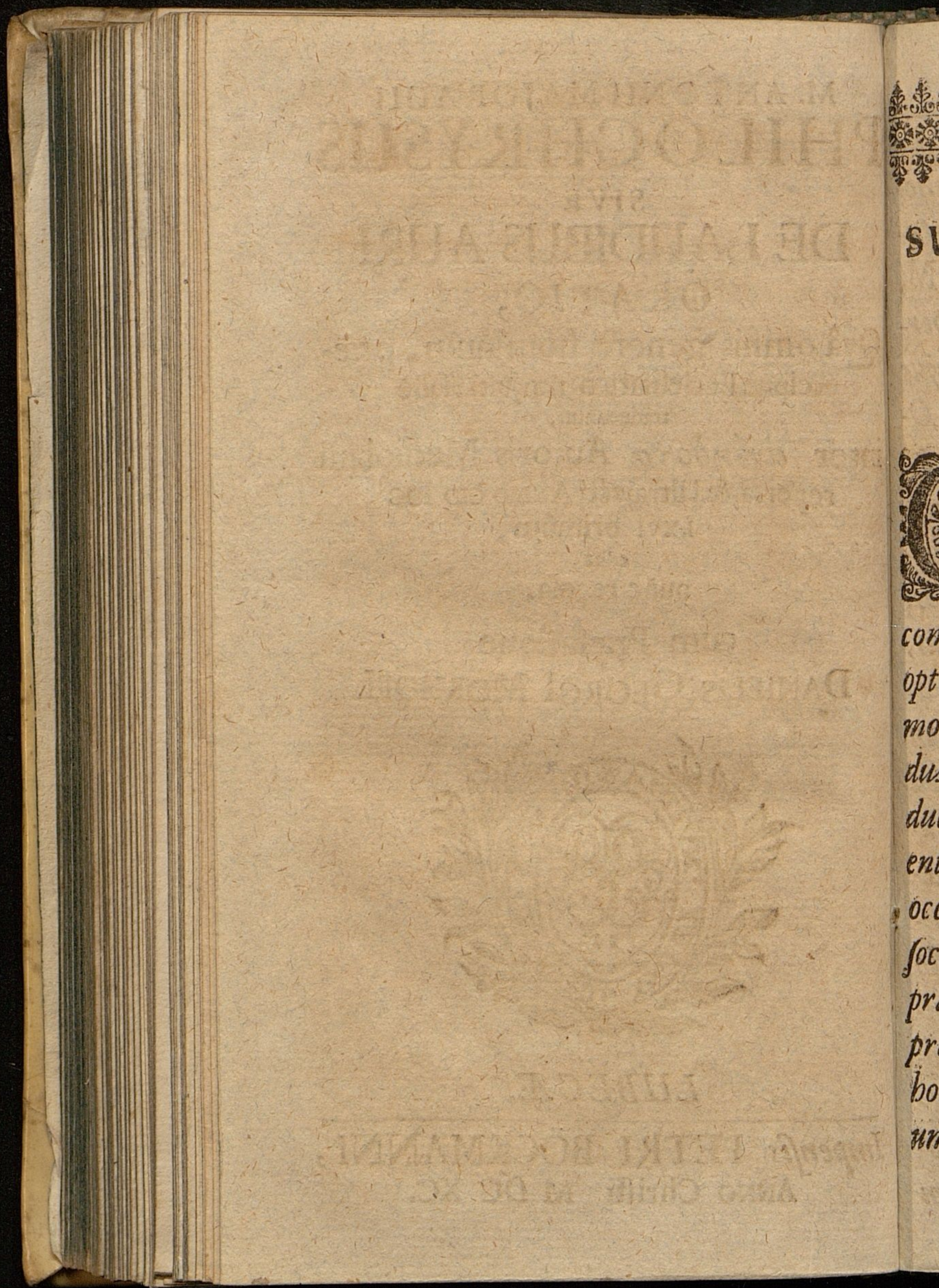
cum Præfatione

DANIELIS GEORGI MORHOFL.

LUBECÆ.

Impensis **PETRI BÖCKMANNI,**
ANNO Christi M DC XC.

SU

com
opt
mo
dus
duc
ent
occ
soc
pra
pra
ho
un

SUIS IN ELOQVENTIA
AUDITORIBVS

S. P. D.

D. G. MORHOFIVS.

*V*am optimus dicendi magi-
ster Aristoteles enthymema-
tum doctrinam tradidit, eam
compendio quodam vobis, Auditores
optimi, me proposuisse meministis. Ne-
mo illi in hoc doctrinae genere preferen-
dus est: neque alium sibi in hac via
ducem elegit Tullius, qui omnium sapi-
entum iudicio omne eloquentiae regnum
occupavit. Nam Aristotelicum & I-
socrateum aliquid, sprete vulgaribus
praeciputionibus, in Oratore suo se ex-
pressisse ipse gloriatur. Quare, qui
hos Duumviros, Aristotelem & Tulli-
um, illum in praecipitis, hunc in exem-

A 2

plis

plis & præceptis sibi non proponit, ne
 ille, quid sit eloquentia, omnino igno-
 rat. Utriusque præcepta commenta-
 riis ita ornavit præstantissimus Vir, M.
 Antonius Majoragius, ut novâ per-
 fudisse luce videatur. Quid enim ejus
 in libros Rhetoricorum Aristotelis, in O-
 ratorem Tullii, commentariis plenius &
 perfectius? quid politius est? Quorum
 vix memoria hodie in Rhetorum Scho-
 lis superest, non fontes hos nitidissimos,
 sed putidas novorum hominum lacunas,
 consecrantium. Erat vero Majora-
 gius acerrimo Vir & divino ingenio, non
 ad docendum tantum comparatus, sed
 & in dicendo ita promptus, ut suæ ata-
 tis Oratores præcipuè τῶ ἐνθυσια-
 στικῶ superaret. Exstant præclara in-
 genii ejus monumenta & in brevi isto
 vitæ spatio (nam quadragesimum ata-
 tis annum vix implevit) adeò numero-
 sa, ut ipsum annorum numerum exce-
 dant, si in lucem edantur, quæ in docto-
 rum

rum Virorum bibliothecis delitescunt. Pauca enim illa, quæ typis divulgata sunt, præter orationes nemini incognitas, vix ab oblivione vindicantur. Sed & orationibus ipsis desunt nonnulla, certo, ut autumo, consilio omiffa. In his est aurea planè de laudibus Auri oratio, quæ Philochryfus ab ipso inscribitur, adeò lepida, adeò salsa, ut nihil elegantius, nihil in hominum mores acrius, scribi posset. Sub auri enim laude ipsos Pontifices, purpuratos Patres & Religiosorum ordines, non obliquè tantum pungit, sed & stricto gladio aggreditur. Unde facile subolet, quâ de causa vel ab ipso Autore vel aliis suppressa sit, ne videlicet vel in molestias se conjicerent, vel perniciem capiti suo arcesserent. Hinc factum esse existimo, ut Catalogo operum Majoragianorum, qui commentario in libros Rhetoricorum Aristotelis præmittitur, in postrema editione expungeretur hæc oratio, cujus

tamen in Catalogo prioris editionis
 mentio facta fuerat. Eruit illam è
 schedis Autoris diligentissimus talium
 deliciarum indagator, ὁ ὡν ἐν ἀγίοις,
 Marquardus Gudius; Cujus è bi-
 bliothecâ illa Ultrajecti Anno MD
 CC LXVI prodit, istâ tamen exem-
 plum paucitate, ut frustra nunc
 in officinis quærantur. Quoniam ve-
 rò, ut in veteri verbo est, δὲ καὶ τοῖς
 τὰ καλὰ: ne miremini aurum, quod
 inter τὰ καλὰ principatum tenet, e-
 jusque laudes iterum à me produci. Il-
 lam ego orationem nostræ, ut puto, ata-
 ti nostrisque moribus convenientissi-
 mam, vestro, Auditores optimi, nomini
 inscribo, ut encomiasticæ orationis, in re
 omnium votis desideratâ, insignem hunc
 typum habeatis: cujus ego artificium
 lectionibus publicis ostendam. Quod
 cum facturum me promitto, neminem
 è vobis fore arbitror, qui non aureis
 illis promissis excitetur. Quis enim

non ad auri nomen aures arrigat Pam-
 philus? quas non sine causa paten-
 tissimas Mida affinxerunt Poëta, quod
 non solum auri tactu manus, ad spectu
 oculi, sed & aures suavi hoc nomine sa-
 turentur; aliquid certè auro affine,
 vel ipso vocis sono, acutioribus Gram-
 maticis habere videatur. Saltem im-
 bre verborum aureo auribus vestris in-
 fluet hæc oratio; cum ipsum aurum,
 simulac in manus deponitur, aut è lon-
 ginq̄uo ostenditur, mirificè animis homi-
 num irrepit, & omnium enthymema-
 tum fulmina & pondera fulgore suo an-
 tevertat. Nam si gemma & metalla
 quibusdam Naturæ consultis per solam
 irradiationem vim suam in corpora ex-
 ercere creduntur: cur non eandem
 auro in expugnandis animis vim inesse
 credamus, ut mirabili illa luce mentes
 nostras fascinet & constringat? Multa
 auro licent, in seculo præsertim hoc fer-
 reo, in quo & ferreæ frontes & arata

pectora aureis manibus facile succumbunt. Omnia enim ad se sacro quodam magnetismo rapit Aurum, ut nulli unci, nulli harpagones fortius trabant, & illa Jovis aureâ catenâ omnis Civitatis Sphæra convolvi videatur. Quare non sine causa in hymnis suis ἀπ' αὐτῶν νοίεσθαι αὐδῶν aurum vocavit Orpheus, & divinus ille Plato in animorum Fabricâ potiozem auro locum tribuit, ut vel ideò ob cognationem radiis auri mentes nostra quasi in occursum ferantur. Lux enim auro concreta esse videtur, quæ per hunc orbem atq; adeò mentes nostras radiis dispergitur. Sunt qui solis ipsum corpus, vel ex auro fuso vel nobiliore Chemicorum tincturâ, constare arbitrantur. Qui si aliquid è vero vident, ac calor Solis per orbem terrarum sparsus ad viscera etiam nostra penetrat; quis neget jam illius amorem ab ipsâ naturâ inspirari, & aurum jam non amplius per translationem

Sanguis

sanguinem mortalium, sed ipsum sanguinem verum aurum vocandum? cum & sanguis ab auri colore non multum discedat, sed purpurâ tinctura aurea emulâ ipsum aurum antecedit. Non dicam nunc de iis, qui omni aure inesse aurum nescio quibus argumentis persuadere laborant, ut jam minimè illa in aëre piscatio inter stulta opera referenda sit, nosq; cum aurâ vescimur, ut Poëtæ loqui solent, ipso vesci auro videamur. Sed nos ad Majoragium nostrum redimus, ne in messem ejus auream falces nostras mittamus, qui jure quodam suo aures nostras oculosque sibi postulat. Nusquam mihi elegantior ille, quam in laude Luti & Auri visus est. Illa inter editas ejus Orationes comparet: hæc à me nunc luci redditur. Ac sanè geminarum rerum laude quodammodo philosophari mihi visus est Noster, qui universam rerum naturam, quatenus mixtioni illa subjacet, à primis rudimentis

ad extremum ejus complementum complectitur. Nam & à congenerere sibi luto aurum in naturam illam compingitur, ut nos docent, qui arcana hac profundiore ingenio rimantur. Ille verò non in luto suo minus quam in auro aureus est. Quamquam erunt fortassis, qui auro, utut rudi, gravari, quam luto, utut erudito, conspergi malint. Sed tamen & hoc lutosi aurum habet, ut & os multis oblinat, & multorum animis luto ac pice ipsa tenacius adhaereat. Quod ne vobis contingat, etiam hac oratione cavebitur, quæ salibus suis & aqua quasi chrysulca facile, quæ adhaerint, sordes eluet, & innocentius vobis auri desiderium instillabit. Valete. Dab. è Museo meo sub finem feriarum Canicularium Anno CID IDC XC.

M. ANTONII MAJORAGII
PHILOCHRYSUS, SIVE DE AURI
LAUDIBUS ORATIO,

SI quid unquam, Proceres, in dicendo amplissimum summaque attentione dignissimum vobis audiendum esse censuistis, nunc adeste animis & favete linguis, omnemque animi, si quam habetis, molestiam deponite, ut hanc, inauditam quidem antehac & inusitatam, sed ut spero jucundam, orationem meam audientes, mentes vestras mecum pariter exhilaretis. Non enim aut ex Philosophorum disputationibus res aliquas severas tetricas & horridas, quales post diuturnas animi trutinationes pallescentes eructare Stoicos decet, aut ex jurisconsultorum litigiosis & controversiarum plenis commentariis, somnium aliquod vobis exponendum asserimus: sed ex omnium fere nobilissimorum ac vestri similium hominum opinione ac sententia depromptam orationem, quæ tanta nos oblectatione jucunditateque repleat, ut, quæcunque dixerò, plane aurea fuisse judicetis: Nam quo potissimum alio nomine, quæ mihi de auro dicenda sunt, significantius appellem, profecto non invenio. Jam video, Proceres, ex vobis plurimos ad auri nomen erectos & attentos, ad hilaritatem

tem vultu composito conticescere, & avide, si quid vobis aureum afferam, expectare. Verum ne fortasse spes, quæ plerosque mortales ludificari solet, vos etiam fallat, bene intelligite quid pollicear. non enim dixi me vobis huc aurum attulisse, sed ejus eximias ac prope divinas laudes velle commemorare. Quæ tametsi vobis ita notæ sint, ut nihil unquam melius edidicisse videamini, tamen, quia nunquam publicè (quod sciam) aurum fuit in concione laudatum, hac insolitâ dicendi ratione credo vos ita relaxaturos atque recreaturos animos vestros, ut nulla unquam vobis oratio suavior aut jucundior fuisse videatur. In qua primum illud à vobis, Proceres, deprecabor, ut, quoniam vos frequentissimos ad hanc concionem meam concurrisse video, nemo vestrum aut obstrepat, aut discedat, priusquam hujus institutæ orationis finem audierit. Non enim dubito, quin, si vestros animos diligenter adverteritis, non tantum quæ primo loco dixero, sed etiam quæ postremo, vobis & gratissima sint futura, & maxima vos admiratione repletura. Ac mihi quidem, cum ad auri præstantiam & amplitudinem mentem refero, parum abest quin hoc tantum oneris, quod suscepi pene viribus meis impar, veniat in mentem deponere: cum autem ad humanitatem & modestiam vestram oculorum aciem reflecto, quæ tanta est, ut, si quid etiam
for.

fortasse minus oratione dignum effudero, facile ignoscat, iterum me ipsum colligo, vobisqve me injurium esse judico, si tam dignam auribus vestris orationem, & rei tam præclaræ laudes, prætermittere animum induxerim. Sic enim existimare debetis, non me vobis rem aliquam cæteris similem, sed toto genere longè præstantem, exornandam huc attulisse, qua nulla unquam neqve major, neqve amplior, neqve magis ab omnibus omnium ordinum hominibus expetenda, fuerit. Quid enim auro præclarius? quid utilius? quid pulchrius? quid amabilius dici aut excogitari potest? Verùm, ut inde oratio mea proficiscatur, unde principium aurum habuisse compertum est, de primâ ejus origine mihi primo dicendum esse existimo, quod dum facio, quaeso vos, ut hætenus fecistis, diligenter attendite. Rerum omnium procreator atqve rector & gubernator Deus, cum divinæ mentis capacem hominem initio mundi fabricasset, ne sine duce, forte, passim, belluarum more vagaretur, & nullam cum genere suo societatem, nulla commercia, nullos contractus haberet, rem etiam multo diviniorum, quæ animum atqve mentem hominis regeret, & quocunqve opus esset impelleret, invenire voluit: Itaque ex purissimis aquæ, & terræ, parentis omnium, medullis, aurum fulgentissima atqve exoptatissima specie, sicuti nostis omnes, conformavit; Quod
quanto

quanto ex puriori atque nobiliori materia quam cætera conflatum est, tanto etiam reliquis omnibus, quæ procreata sunt, excellentius, ut paulo post intelligetis, atque divinius est. Videbat enim omnia prævidens atque præsentens Deus, nisi mortalium mentibus aurum tanquam aurigam dedisset, quod eas quasi freno cupiditatis coerceret, futurum, ut à recto tramite aberrantes, non aliter atque indomiti ac præferoces equi, non tantum in genus suum, sed etiam in auctorem & parentem inlurgerent: Quod quamvis ab immortali Deo tempestive provisum sit, terrigenas tamen Gigantes accepimus tam immane scelus tentare non exhorruisse, ut aurum, tam præclarum & tam admirabile Deorum munus, aspernati in ipsum Deum ferocitatem suam converterent, atque illum de Cælo atque de sede sua deturbare conarentur. Sed postquam divum pater atque hominum rex ob insanos illorum tumultus horrenda fulmina jaculari coactus est, tanto dignas scelere poenas pependerit; Namque alius sub Inarime Campana, alius sub Ætna Siciliensi defossus jacet: Qui si auri nobilitate contenti novas res moliri non aggressi fuissent, illius ætatis aureæ, quæ paulo ante præcesserat, participes esse potuissent. Nam post aurum procreatum Deus Optimus Maximus humanum genus, quod ipse formarat, ab incommodis omnibus, quantum in se fuit, in-

columæ

columne conservare voluit. Quam rem cum aurum facillime præstare posse intelligeret, maximam auri copiam illius ætatis hominibus liberalissimè concessit. Itaque felix illud atque beatum seculum, quod primum omnium à Deo conditum fuit, ab auro deduxisse nomen accepimus, ætatemque illam primam, singulare eximiaque felicitate conspicuam, id quod omnibus fere notum est, auream fuisse nuncupatam. Cujus quidem ætatis laudes cum omnem dicendi facultatem exuperent, & cum nemo ferè sit tam rerum ignarus, qui non earum partem aliquam vel ipse legerit, vel alios narrantes audiverit, non est animus studiosè persequi, quoniam ad ipsius auri laudes enumerandas mea festinat oratio, tametsi quicquid de illa felicissima ætate dici potest, id totum ad auri laudem pertinere videatur, cum totius ejus felicitatis atque beatitudinis aurum fuisse causam nemini dubium esse possit. Itaque facere non possum, quin aliqua saltem quasi per transennam ab aliis commemorata de illâ ætate recenseam: Sic enim Poëta noster ingeniosissimus in primo Transformationum libro de illa suaviter cecinit:

*Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo
Sponte suâ sine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metusque aberant, nec verba minantia fixo
Ære ligabantur, nec supplex turba timebat
Judicis ora sui, sed erant sine judice tuti.*

Et

Et quæ multa divinitus ab eodem Poëta sunt ibidem decantata. Sed forte melius Hesiodus, quem hic noster imitatus est: cuius verba libentissime recitarem, nisi scirem, multos ex vobis non libenter Græcari solere, nisi fortè in conviviiis. Quamvis autem transmarinam illam Venerem Latinis auri- bus reddere difficile sit, tamen ut ab omni- bus intelligatur Hesiodi sententia, dabo ope- ram, Proceres, ut saltem crassius & clarius e- am interpreter. Sic autem commodè red- di posse videtur:

*In primis genus humanum, cui nomen ab auro
Formarunt Divi cœlestia tecta colentes.*

*Quippe homines illi, Saturno rege, fuerunt
Ut divi, queis nulla animum mala cura premebat.*

*Non gravis ærumna, aut illos morosa senectus
Aut labor urgebat, similes plantæque manusq;
Semper, & addebant alacri convivia mense.*

*Expertesque mali soliti decedere vita,
Ac velut à somno domiti illis optima quæque
Semper erant.*

Quantum igitur ætas illa aurea felicitatis ha- buerit, ex his versibus intelligere facilè po- testis, Proceres, cum audiatis ejus temporis homines toto vitæ suæ curriculo non ut nos in plurimis miseriis & calamitatibus, sed tan- quam Deos immortales vitam omnem suam in summâ animi tranquillitate degere soli- tos, ac non solum nulla rerum necessariarum oppressos penuria, verum etiam in maximâ rerum

rerum omnium copiâ atqve abundantiâ fu-
 ille, nullam unqvam curam, nullum laborem,
 nullas ærumnas, nullam deniqve senectutem,
 pertulisse : Quicquid gaudii lætitiæqve di-
 ci aut excoGITARI potest, illis semper adfuisse,
 & cum hac tam felici tamqve beatâ vitâ lon-
 go tempore floruisſent, dulci tandem ac ſva-
 vi ſomno domitos vitæ ſuæ diem ſolitos fu-
 iſſe claudere. Quid illâ felicitate beatius,
 quam nulla unqvam triſtitia diminuit? quid
 fortunatius, quam ne mortem quidem ſenti-
 re venientem, omnium ordinum mortalibus
 fato deſtinatam? O fortunatos nimium ho-
 mines, ſi bona ſua cognoviſſent! Nam poſtea-
 quam auro non contenti, quaſi majorem poſ-
 ſent efficere felicitatem ſuam, argentum &
 æs & ferrum effodere cœperunt, heu calami-
 toſam ac miſeram ſortem! ab illa tanta beati-
 tudine deciderunt. Itaqve propter inſanos
 hominum conatus & inſatiabilem cupidita-
 tem effectum eſt, ut ætatum & conditiones
 & nomina ſemper in pejus ruerent, ac retro
 ſublapſa referrentur: nam poſt illam prorluſ
 felicem ac beatam, de qua diximus, auream
 ætatem, multo æſtimatione & fortuna minor
 argentea, deinde hac etiam deterior ænea, po-
 ſtremo omnium peſſima ferrea ſubſecuta
 eſt. Quæ quantis malorum fluctibus abun-
 det, cum omnes intelligatis, quid me opus
 eſt commemorare? Cum præſertim hanc
 orationem meam, ut initio pollicitus ſum,

B

non

non tristem aut severam, sed amœnam ac
 jucundam, esse velim. Sed cum hujus fer-
 reæ ætatis homines maximas & gravissimas
 longo tempore calamitates experti fuissent,
 tandem errorem suum agnoscentes totis vi-
 ribus in pristinam illam atque auream æta-
 tem remigrare conati sunt. Hinc adeo
 factum est, ut pueri, juvenesque, senesque, &
 omnes denique cujuslibet ordinis homines,
 omni studio, cura, diligentia, toto corpore,
 atque omnibus (ut ajunt) unguiculis, quan-
 tum possunt auri congerere studeant. Ex-
 istimant enim futurum, ut, si labore atque in-
 dustria sua maximam auri vim comparârint,
 in pristinam illam ætatis aureæ beatitudinem
 aliquando revertantur. Sed sero, dicitur,
 Cumani sentiunt, & Phryges sapiunt. Rara
 est enim eorum felicitas, qui sibi tantum auri
 comparare possint, ut ad ejus ætatis condi-
 tionem proxime videantur accedere. Sed
 ut omnibus, qui præstantissimum hoc, sive
 Deorum immortalium sive parentis omni-
 um naturæ, munus omni studio sibi quæren-
 dum esse arbitrantur, ostendam, quam divi-
 nam, quamque rebus aliis omnibus antepo-
 nendam, rem expetant, paulo diffusius auri
 laudes explicare constitui. Nam optima qui-
 dem res aqua est, sed aurum, ut splendidus
 ignis nocturno tempore, magnificis longè
 divitiis claritate præcellit. Hæc est sapien-
 tissimi Poetæ Pindari divina sententia, qua
 nobi-

nobilissimas illas cantiones tuas exordiri voluit, omnibus, ita me aurum bene amet, & muris & parietibus inscribenda. Quid enim auro divinius esse potest? Hoc vix dum nati pueri tractare gestiunt, hoc incipiunt adolescentes admirari, hoc juvenes unum quam fieri potest avidissime congerunt. Ipsi vero longo rerum usu periti senes hujus studiosissimi sunt, & omni cura atque diligentia custodiunt; Hoc nunquam, nisi maxima coacti necessitate, manibus suis elabi sinunt. Ex quo profecto facillime intelligi potest, quanta sit auri præstantia: Cum seniores homines, qui longæ ætatis beneficio rerum ferè omnium naturam præclare intelligere potuerunt, hoc unum ex omnibus elegerint, quod ament, quod colant, quod observent, quod denique omni diligentia sibi custodiendum existiment. Quod cum faciunt, meo quidem iudicio, sibi ac rationibus suis optime consulunt. Nam quanto ad acquirendas opes ætas illa senilis infirmior est, tanto justius est, eos, qui senio confecti sunt, ad aurum conservandum ad usus vitæ necessarios majorem curam adhibere. Sed jam diligentius & accuratius de singularibus auri laudibus sigillatim edisseramus. Primum igitur mihi videtur de ejus nobilitate, deinde de potestate, tum de felicitate, quam affert hominibus, esse dicendum. Tanta est enim ejus nobilitas & excellentia, ut quædam mihi maxima dicendi

facultas, quæ solet iis adesse omnibus, qui in alicujus rei exornatione versantur, erepta esse videatur. Omnes enim qui rem aliquam egregiam laudare contendunt, unam aliam, aut parem aut non ita multo minorem, inveniunt, quam cum ea quam exornant conferentes ostendant, quanta sit inter eas differentia; Quæ certe rerum collatione maxime crescit & efflorescit oratio. Nam ut purpura, quod ajunt, juxta purpuram optime judicari solet, & ex unius purpuræ collatæ vitio virtus alterius clarius enitescit: sic in omnibus rebus ex similium comparatione, quid in aliqua potissimum excellat, facile dignoscitur. Sed quid ex omnibus ego, quod cum auro conferri possit, inveniam? Quid est, in omni rerum universitate, tam eximium, aut tam admirabile, quod, si cum auro comparetur, non statim vel deterrimum esse videatur? Ponite ante oculos ignem & aquam, quibus omnium animantium vita maxime continetur, quis non confestim judicet, aurum esse longe præstantius & excellentius? hæc tamen illa duo sunt elementa, quibus omnia, quæ vivunt, acceptam vitam referre debent; Quibus præter aurum nihil magis est necessarium. Unde quidam non incite vulgatum illud proverbium ita pronunciarere solent: Aurum aqua & igne magis necessarium. Olim etiam exilio damnatis aqua & igni solitum interdici fuisse legimus, propterea quod his duobus ele-

elen
necce
sum
& ig
dius
G
C
Hor
nob
sum
etia
præ
ven
prio
à pl
latu
tis i
bet
guit
ven
rum
ni si
bus
ri;
Imp
ger
as
sun
Qv
cau
aur

elementis omnia putabant humanæ vitæ necessaria contineri. Nec injuria, nam ex summorum Philosophorum sententia ab aqua & igni cuncta procreantur, quod etiam Ovidius affirmat :

*Quippe ubi temperiem sumfere humorq; calorq;
Concipiunt & ab his oriuntur cuncta duobus*

Horum igitur elementorum alterum propter nobilitatem jam olim cœlo receptum est, summaque locum sibi legit in arce ; Unde etiam syderibus ac stellis universis lumen præstare creditur. At vero aurum supra Jovem etiam ipsum & omnes alios Deos jam pridem ascendisse manifestum est, quo fit, ut à plerisque mortalium pro summo Deo colatur. Aqua cæteris omnibus videtur elementis imperare, nam terras inundans eas absorbet, ignis impetum superfusa penitus extinguit ; Ipsum etiam cœlum atque aërem sibi vendicat. Sed illud multo mirabilius est, aurum omnia dignitate superare, omnia ditioni suæ subjugare, mortalium etiam mentibus, quibus nihil est in terris divinius, dominari ; Non privatos solum, sed etiam Reges, & Imperatores, & Pontifices suo arbitratu regere, & quocunque velit impellere, tristitias omnes è cordibus hominum eximere, summasque læticias secum semper apportare. Quid quod ipsum etiam cælum, ut non sine causa sapientissimi viri Poetæ scripserunt, aurum aliquando penetravit, & ibi omnia

B ;

suo

suo nomine decorata voluit aurea nunci-
 pari, quoniam nullum nobilius nomen in-
 veniebatur. Jovem autem in auri pluviam
 conversum cœlum ultro relinquere, in ter-
 ras descendere, turres irrumpere, in amicæ
 gremium fluere coëgit. Quid horum simi-
 le fecit unquam ignis aut aqua? Quid? An,
 quem admodum auro, sic aqua & igni pos-
 sunt omnia redimi? Qvis tam rerum igna-
 rus est, tam insipiens, tam stultus, qui poti-
 us aquam aut ignem quam aurum habere ve-
 lit? quis pro aqua & igni, sicuti pro auro,
 maxima quæque pericula adeat? quis non
 auri talentum malit, quam ignis quantum
 Empyreum cœlum continet, aut aquæ At-
 lanticum mare? Vincant igitur ignis & aqua
 nobilitate & virtute cætera omnia, dummo-
 do ab auro superentur. Nam quis ignorat,
 ab igni, qui cætera consumit omnia, ne mi-
 nimam quidem auri particulam perdomari
 posse? quanto enim magis igne torretur,
 tanto melius expurgatur, & magis eluce-
 scit. Merses illud idem aurum in aqua, multo
 pulchrius eveniet. Illud autem multo manife-
 stissimum & apertissimum est argumentum,
 aurum rerum omnium esse nobilissimum &
 præstantissimum, si quis enim affatim aurum
 possideat, quæcunq; alia voluerit, facillime sibi
 comparare poterit, at contrà, si quis cætera-
 rum omnium rerum copiis affluerit, non
 ita facilè magnam auri vim comparabit. Non
 est

est igitur
 comm
 imò
 posse
 las co
 quibu
 non e
 opino
 Diis p
 runt;
 vites
 strui
 nostr
 homi
 niqve
 interi
 lum
 O ni
 nes su
 ferro
 rò no
 quid
 enim
 tem
 fund
 teria
 ctos
 seat
 les a
 nere
 gios
 pon

estigitur quod diutius in collatione rerum commorer, cum nihil prorsus ex omnibus, imò neque omnia simul, auro conferri dignè posse videantur. Neque enim monstrosas illas contentiones mihi refellendas esse censeo, quibus inepti quidam & insulsi homines uti non erubuerunt, qui nescio quæ, furoris ut opinor) obcæcati caligine, ferrum (si Diis placet) auro præponendum esse censuerunt; Cum dicerent, ferro terram exerceri, vites amputari, domos exædificari, construere Deorum immortalium templa, finibus nostris hostes arceri, securam per ferrum hominibus vitam præstari, & omnibus denique humanis usibus utile ferrum esse, Cum interim (si credendum eis est) aurum ad nullum horum idoneum aut aptum inveniatur. O nimium dignos homines, si tamen homines sunt, & non crassæ potius pecudes, qui ferro isto suo multum abundant, aurum verò non modò nunquam possideant, sed ne quidem quantum valeat agnoscant. Quis enim agricolam quotidie terram exercentem, & ruri miseris modis habitum, domino fundi censeat esse præponendum? Quis materiarios artifices & huiusmodi viles & abjectos homines Regibus & Imperatoribus censeat esse nobiliores, quod hi non sint ad serviles artes idonei, illi vero in hoc artium genere multo cæteris antecellant? Atqui prodigiosi isti Rhetores, cum ferrum auro præponunt, longe etiam absurdiorum collationem

nem faciunt. Qvis non intelligit omnium eorum, quæ ferrum efficit, aurum esse dominum? nonne, quicquid à ferro longissimo tempore fieri potest, si præsens aurum fuerit, temporis momento possidebit? quis adeo stupidus est, qui nesciat, quam pauco auro quanta ferri massa commutetur? Sed næ ego dementior, qui in tam apertis ineptiis refellendis tempus frustra conteram. Unum est (ut verum fatear) unum in omni rerum natura, quod auro præter cætera proximum esse videatur; Sed tamen longo proximum intervallo. Id autem argentum est, cuius maxima certe nobilitas est atque potentia, ut auri vices frequenter obeat, & ad se amandum complurimum mentes allicere soleat: Sed quanto satellitibus Rex, & militibus Imperator præstat, tanto profectò aurum argento nobilius est. Quod quidem vobis notius esse arbitror, quam ut sit argumentis explanandum. Quare si, quod secundum est, ab auro tantopere distat, quid illi conferendum inveniemus? Num virtutem? Num gloriam? Num famam? Num honorem? Quæ post argentum etiam relinquenda esse, nemo vestrum esse qui dubitet, existimo. Nam ut præclare scriptum est ab Horatio: Quærenda pecunia primum, virtus post nummos. Reliquum est, ut, quoniam nihil, huic tam admirabili & præstanti naturæ dono quod digne comparari possit, invenitur, illud

per

per se, quantum dicendo efficere possumus, exornemus: Quod omnes præter cætera omnia mirifice diligunt, & ardentissime concupiscunt: Cujus causa reliqua universa despiciuntur ac pro nihilo habentur: Quod ut acquirant homines, nulla prorsus pericula reformidant. Quid quod divinis atque humanis legibus, quicumque aliquid sapere videntur, antiquius habent? Quid quod ob aurum solum nostris temporibus in honore ac precio solent homines haberi? Hoc qui possident, soli nobiles appellantur. Age vero, quis non ejus rei miretur excellentiam, quâ si careant reges & princeps, jam non amplius reges & principes, sed mendici, esse videantur? Quæ si cui penitus ignoto & terræ (quod ajunt) filio copiose benigneque affluerit, illum ex humili atque abjecto confestim clarissimum & maximum principem efficere possit? Unde merito dignitatum atque amplitudinum omnium quasi formam & perfectionem quandam aurum appellare possumus: Nam, eo præsentem cuncta decus atque amplitudinem suam retinent, absente vero statim omnem honorem ac dignitatem amittunt. Jam vero non mediocriter illud etiam admirandum esse arbitror, quod simul atque natum & inventum fuit aurum, non solum omne genus humanum, sed etiam Deos omnes immortales, in sui amorem atque admirationem convertit. Itaque non satis sibi felices

B &

esse

esse Dei videbantur post repertum aurum, nisi eo affatim uterentur. Nam & ædes sibi sacras auro potissimum insigniri voluerunt, & vehementer sibi placent atque gloriantur, cum suas ex auro conformatas imagines & simulacra conspiciantur. Quid quod etiam in supremo Cœlo Deorum palatia sedesque omnes esse aureæ dicuntur? Quod Ovidius testatur, cum inquit:

*Regia solis erat sublimibus alta columnis
Clara micante auro.*

Quod si quid etiam antiquitati credendum est, illa Græcorum ac Trojanorum tantopere celebrata pugna, quæ sempiternam Homericæ poësi gloriam comparavit, quæ post homines natos nihil unquam præclarius gestum fuisse legitur, non aliam ob causam, nisi propter auri nobilitatem, exorta est. Quis enim non vel legit vel audivit, inter illas tres Deas, Junonem, Palladem & Venerem, propter insigne quoddam aureum pomum, quod pulchriori debebatur, de pulchritudine natam esse contentionem? Cum enim immortales Deæ speciosissimam illam ac fulgentissimam aurei pomi faciem vidissent, ejus amore atque desiderio tantopere exarserunt, ut nihil non sibi faciendum esse censerent, quo voti compotes fierent. Itaque nudæ ante mortalem hominem consistere non erubuerunt, ut ille judicaret, quænam esset earum pulcherrima, cuique pomum illud adjudicandum esset.

Sed

Sed cum ille justissimo iudicio secundum
Venerem litem dedisset, raptâ postea Veneris
ope atque auxilio Helenâ bellum exortum
est: Cujusquidem rei si vera fama est, ne-
mini dubium esse potest, quin aurum nobili-
tate cæteris omnibus rebus antecellat, quod
etiam Deas, quibus nulla felicitas deest, ad se
amandum pellexerit. Sin autem incertum
hoc est, & ab antiquis auctoribus confictum, ta-
men etiam ob hoc ipsum auri nobilitas elucet.
Neque enim unquam homines sapientissimi,
nisi de re omnium pretiosissima atque opti-
ma, Deas inter se contendisse tradidissent. Sed
quid ego pluribus verbis auri nobilitatem
persequor? Cum uno tanto argumento quan-
ta sit ostendere facillime possim. Aurum e-
nim nobilitate sua non tantum reliquis rebus
omnibus, sed etiam Deis ipsis, quibus nihil
est excellentius, antecellit. Quid obstupuistis,
Proceres, & vestros in rugam vultus contra-
xistis? An hoc vobis fortasse videtur incredi-
bile? Quid si vobis testibus ita esse convi-
cero? Negatis? At jam faciam, ut aperte fa-
teamini. Primum illud mihi vobiscum arbi-
tror convenire, Deos omnium esse nobilissi-
mos. Si quid igitur invenire poterimus, quod
à se ducto nomine totam Deorum immorta-
lium nobilitatem repræsentare possit &
æquiparare, nonne illud etiam Diis ipsis nobi-
lius esse judicabitis? Video mihi Vos omnes
annuisse. Agite ergo, Proceres, attentis ani-
mis

mis hæc verba mea percipite, vos enim hodie
 maxima sollicitudine liberaturus sum, quæ
 vestros animos, ut ego quidem sentio, conti-
 nenter & magnopere conturbat. Quamvis
 enim aurum, sicuti dignum est, plus quam
 Deos ipsos à vobis amari certo sciam, tamen
 neque illud ignoro, superstitioso quodam ti-
 more vos continenter premi, qui Deos auro
 putetis antecellere. Verum, quantum ista
 vos opinio fallat, audite. Hoc nomen aureus,
 quod ab auro deducitur, cum Deis adjungitur,
 annon omnem vobis Deorum nobilitatem
 exprimere videtur? Annon, quotiescunque
 Deos aureos appellamus, aurum Deis excel-
 lentius esse judicamus? Quid excogitare
 præstantius aut magnificentius auctores re-
 rum possunt? Qui, cum Deum aliquem vehe-
 mentissime laudare atque exornare conten-
 dunt, non eum alio nomine quam aureum ap-
 pellare consueverunt. Ita sol aureus dicitur
 à Virgilio, & Venus aurea, & reliqui Dei pas-
 sim aurei nuncupantur. An vero ignoratis,
 Proceres, eam esse laudationis legem, ut ali-
 quid potius laudibus affingatur, quam eis
 quicquam detrahatur? Nam quid esset absur-
 dius, quam si, cum aliquid nos laudare velle
 profitemur, ejus deinde laudes dicendo mi-
 nuamus? Quare perspicuum est, nos, cum
 Deos aureos nominamus, aurum Deis ipsis
 esse nobilius affirmare. Quid in cæteris omni-
 bus rebus? Nonne, cum aliquid maxime pre-
 cio-

ciosum ac pulchrum significare volumus, illud statim aureum appellamus? Non est igitur quod amplius quisquam de auri præstantia dubitare possit, cum jam aperte docuerimus, nihil usquam tam pretiosum inveniri, quod auro comparari dignum esse videatur, sed rebus omnibus tam divinis quam humanis aurum antecellere, ab omnibus ardentissime diligere, à Deis etiam vehementer amari, denique longe Deis ipsis nobiliter ac præstantius esse. Dixi de auri nobilitate, nunc de ejus potestate pauca dicam. Neque enim minori potestate quam nobilitate præditum est; Sed tam potens atque imperiosum est, ut omnia, quæ in terris, quæ in mari, quæ in cælo nascuntur, ditioni suæ facile subjiciat. Quis enim non videt, nihil tam firmum ac munitum esse, quod aurum non facillimè possit expugnare? Quis ignorat, auri potestati non modo frumenta, vina, commeatus omnes, prædia, possessiones, villas, sed etiam civitates, atque homines ipsos esse subjectos? Quis non intelligit, aurum quovis fulmine potentius munitissima castella subvertere saxa percurrere, firmissimas urbes dissipare, hostes aut opprimere, aut totis finibus exterminare? Quid quod etiam animos hominum, quibus nihil fortius aut sagacius est, ita suo arbitrio versat, ut omnibus in rebus suæ subjiciat potestati? Sed de illis, qui aliquid sapiunt, dicam alio loco, Proceres, & ita dicam, ut nihil unquam vos libentius aut gratius audivisse judicetis. Nunc
illud

illud videre operæ precium est, quam in multis modis animum quorundam sui cupidorum, & uti nescientium, quasi ludens aurum afficiat; Qui posteaquam magnam ejus copiam per fas atque nefas in arca congesserint, nullam deinde temporis particulam conquiescere possunt, sed dies atque noctes amittendi metu cruciantur; Quorum vitæ clarum exemplar in Euclyone sene facetissimus Poëta Plautus nobis expressum reliquit. Hi tritis vestibus, & terque quaterque sartis calceis, in publicum prodire non verentur, cibarium tantum panem, aut si quem etiam viliozem cibum reperiunt, gustari contenti sunt. Si quid forte paulo largius aut lautius in hospitibus alicujus adventu consumpserint, illud inedia postea resarcire student. Liberis suis omni studio sordes conantur easdem inspirare, suam verò frequentius arcam solliciti revisunt, atque in ea sepultos una cum toto corde nummos, quemadmodum Tantalus poma, mirantur & abstinent. Solo auri conspectu, non aliter atque picturam intuentes, oblectantur, neque ullum eis penitus usum tanta auri congesta copia præstat. Interim tamen, dolis, astutiis, fraude, calliditate, perjuriis, socios atque amicos auri congerendi causa circumvenire student, denique non famem, non sitim, non frigus, non calorem subterfugiunt, modo aliquid auri corradere alicunde possint, quo tamen nullo unquam tempore

tempore perfruantur. Hos equidem homines, etiam ab ipso auro (si quis ei sensus inest) vehementer irrideri & contemni arbitror: Cum enim alios omnes adventu suo beatissimos ac felicissimos efficiat, hos omnium solos non modo non felices, sed etiam miserrimos reddit. Sed ad rem nostram redeamus, & exemplis omni luce clarioribus auri summam esse potestatem ostendamus. Qvis igitur tam incredulus esse potest, qui divinis literis & sententiis fidem non adhibeat vel maximam? Certe & si qui tam impudentes inveniuntur, qui sacris libris non credere audeant, vobis tamen maxime providendum est, Proceres, ne, si à vita atque institutis majorum nostrorum & à Pontificia credulitate religioneque discesseritis, factiosi atque hæretici videamini. Sed si bene vos novi, huic uni Sacrarum literarum testimonio, quod producturus sum, facilius crederis, quam reliquis omnibus, quæcumque & in antiquis & in novis legibus nostris scripta sunt. Sic enim etiam sapientissimi viri, Sacerdotes, Monachi, Cardinales, Episcopi, Pontifices, omnes denique religiosi faciunt, nec injuria, cum nullis firmioribus aut certioribus exemplis, nec ulla majori auctoritate, potestas auri demonstrari possit, quam Sacrae scripturae testimonio, cui non credere maximum est & scelus & dementia. Legite ergo decimum Ecclesiastæ caput, ibi hanc vere auream senten-

sententiam invenietis : Pecuniæ obediunt omnia. Quod exemplum clarius, aut quod apertius testimonium, dici vel excogitari potest? Sic enim colligite mecum Proceres: Aurum (ut omnes intelligunt) pecuniarum omnium principatum & quasi Regium dominatum obtinet. Pecuniis autem omnia (quod nos sacræ literæ docent) obediunt. Ergo non solum universa reliqua, sed etiam ipsas omnes pecunias, auro parere atque obedire necesse est. O patrone mi, aurum, here mi, domine mi. Jam me non pudet tui amatorem dici, & servum esse fidelissimum, cum te tam potens & amplum esse videam. Jam tibi perpetuo servire gestio, cum tibi serviant universa. Tua tanta vis ac potestas est, ut non tantum terras & cœlestem regionem tibi omnem subjicias, sed etiam adamantinas inferorum portas penetres. Quod bene Græcus quidam Poëta, nostri ordinis homo non infimus, animadvertit, cum jambicum illum scriberet :

Χρῦσος δ' ἀνοίγει πάντα κ' αἶδ' ἀπὸ πύλας.

Hoc etiam Poëtarum Principem Virgilium haud dubie cognovisse crediderim, qui cum secum ipse diutius magnam auri potestatem esset admiratus, quod scelestissimum illum Jovis hospitalis violatorem Polymnestorem tam aperte prodidisset, tandem quasi lætaturus exclamare non dubitavit: Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames? Sed

proh

proh cœcas ac temerarias hominum mentes!
 Imperiti quidam nimisque audaces literato-
 res divinam hanc summi Poëtæ sententiam
 suis commentationibus invertere ac deturpa-
 re ausi sunt; Cum enim sacram auri fa-
 mem Poëta noster dixisset, dementes isti
 Grammatistæ, pudet etiam me tam insignes
 eorum ineptias referre, detestabilem & ex-
 ecrandam interpretati sunt. O facinus in-
 sapiens & animadvertendum! An etiam, cum
 sacros Deos appellamus, audebitis homi-
 nes infantissimi stultissimiqve detestabiles
 interpretari? Sed valeant istæ falsæ commen-
 tationes vestræ: Nos ex ipsius Poëtæ factis
 sententiam hanc aperiamus. An, qui pro-
 pter solam auri famem atqve cupiditatem pa-
 triam suam (quod omnes sciunt & ipsemet
 confessus est,) relinquere non dubitavit,
 eam deinde, postquam voti compos effe-
 ctus est, detestabilem ausus fuisset appella-
 re? Minime, minime, inquam; Sacram id
 est Sacro sanctam intelligendum est. An, si
 damnanda esset auri fames & sitis & cupi-
 ditas Pontifices nostri, viri omnium sapien-
 tissimi sanctissimiqve, petasati Patres,
 quos Cardinales vocant, Episcopi, Sacer-
 dotes, Monachi, Bardocucullati, deniqve
 religiosorum omne genus, aurum tantope-
 re desiderarent? Non eo dementiæ perven-
 turum quemquam existimo, ut aurum con-
 demnare aut aspernari velit, cum summos

C

nostræ

nostræ religionis Antistites, atque adeo Monarchas, nihil non auri comparandi gratia moliri videat. Nuper enim quendam amicum meum summa auctoritate, fide, religione virum conveni, qui pridie ejus diei Roma venerat, quæ civitas propter auri cultum atque venerationem & alias semper, & hoc maxime tempore, omnium sapientissima religiosissimaque judicatur; Ubi (quod equidem vehementissime laudo) quæ plurimos nostri ordinis summos auri cultores comperisse se dicebat, qui propter auri desiderium ac amorem, plurima patrare non dubitant eorum, quæ istis fortasse fatuis & superstitiosis hominibus scelestæ esse videantur. Sed propter rei tam pretiosæ tanque potentis acquisitionem nihil cuiquam scelestum aut turpe videri debet, cum præsertim aurum ejus esse naturæ perspicuum sit, ut, cum semel ad sese hominis animum atque mentem allexerit, tanquam optimus Imperator eam postea regat, atque ita volentem & cupientem imperio suo objiciat, ut nihil aliud quam de se cogitare sinat, nullum rivalem patiatur, reliquarum rerum omnium amorem depellat. Itaque fit, ut auri pulchritudine mens allecta plurimum illi honoris tribuat, eo mirifice delectetur, illi cætera omnia postponat. Quod cum Propertius elegans Poëta cognovisset, auri nomine nescio qua cum animi dulcedine delinitus, quinque illud appellans, ita proclamare non dubitavit:

Plurimus

Plurimus auro

*Venit honos, auro conciliatur amor,
Auro pulsa fides, auro venalia jura,
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.*

Vult igitur aurum se solum imperare, dominari, reliqua omnia, quamvis eximia, ut virtutem, honorem, gloriam, ditioni suæ subjici. Quod mihi quidem justissimum esse videtur. Illud enim verissimum est quod Poetarum pater atque Princeps Homerus sapientissime scriptum reliquit:

Οὐκ ἄγαθὸν πολυκοιρανίη, εἰς Κόιραν ὄρω
Εἰς βασιλεύς.

Quibus miseris humana mens affligeretur, si duobus aut pluribus dominis servire cogatur? Nunc, quæ uni servit auro, creditur esse „beatissima. Quare, quod paulo ante dicere cœperam, in florentissima sapientissimaque civitate Romana, quæ quondam imperium orbis terrarum longe lateque tenuisse dicitur, quo tempore ditior „etiam auri fuerat, quam nunc est, licet ejus „nunquam fuerit amantior, vix unum aut „alterum invenietis, qui non omnibus nervis auro servire contendat: Summos enim „habent duces, quos imitentur ac sequantur. „Nam nostra tempestate sacrorum principes, „quas balbutientium puerorum imitatione „Pappas appellamus, cum illius ætatis aureæ sanctissimos mores & religionem perlegunt, adeo sanctitatis ac religionis ardo-

C a

re

„re succenduntur, ut, si liceat ea secula re-
 „vocare, vehementissime concupiscant, &
 „pro virili parte nitantur, ut saltem domus
 „sua suorumque cognatorum, affinium, ne-
 „cessariorum, auri copia fiataurea. Quam-
 „obrem totos se immergunt auro, quicquid
 „dies noctesque cogitant, id totum aurum
 „est, huic uni student, in hoc vigilant,
 „ad hoc omnibus viribus incumbunt.
 „Quod si fortasse Bacchus lætitiæ dator
 „eam optionem, quam olim Mydæ Phrygum
 „regi dicitur obtulisse, Pappis nostris liberam
 „concederet, illud sine dubitatione sum-
 „ma cum alacritate protinus exclama-
 „rent:

„ *Effice, quicquid*
 „ *Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.*
 „Et prius (ut existimo) fame tabescerent,
 „quam conditionem hanc peterent immuta-
 „ri: Tanta est auri virtus & potestas. Quod
 „si forte, Proceres, Papparum cubilia, cœna-
 „tiones, atria, porticus, vestibula, totam deni-
 „que regiam videretis, tum credo lætitia vo-
 „bis cor ipsum exultaret; Nihil non auro po-
 „litum, nihil non magnificum. Quid quod
 „etiam mulas auro stratas videmus? Perinde
 „quasi pecudes etiam ipsæ præstantiam auri
 „sentiant. Sed, quibus tandem artibus hoc
 „tantum auri sibi comparent, vobis jucun-
 „dissimum esset audire, Proceres, namque
 „inde magis etiam auri potentiam agnosce-
 „retis,

retis.
 omn
 sunt
 rem
 à me
 in or
 mod
 exer
 eos i
 sem
 nent
 ditu
 pere
 cum
 fort
 suor
 redi
 hab
 per
 affi
 den
 Saty
 Qv
 Tan
 An
 No
 do
 esse
 stia
 reli
 piu

retis, cum videretis illos ab auro regi, quibus
omnia divina atque humana regenda tradita
sunt: Sed hæc quoniam non admodum ad
rem nostram faciunt, ab aliis malo quam
à me cognoscatis. Habent quidem Christum
in ore frequentissime, qui se auro quodam-
modo contrarium & paupertatis ducem ac
exemplar præbuit, quem si sequerentur,
eos in ordinem nostrum admittere non pos-
semus, sed viri sapientissimi memoria te-
nent, ipsum etiam Christum pecunia pro-
ditum fuisse, quod sibi ne accidat, magno-
pere pertimescunt. Itaque maximos auri
cumulos undique congerere student, ut, si
forte contigerit, eos ab aliquo satellitum
suorum prodi, possint auro se quam citissime
redimere. Si quis autem roget, ubi fidem
habeant, quam læcrae humanæ literæ tanto-
pere commendant, ut per eam solam nos
affirment cœlestem illam ac beatorum se-
dem facile consequi posse, illud egregium
Satyrici Poëtæ dictum respondebunt:

*Quantum quisque sua nummorum servat in arca
Tantum habet & fidei.*

An vobis in hoc damnandi esse videntur?
Non opinor, etiamsi quibusdam in cogen-
do auro paulo cupidiores quam æquum sit
esse videantur. Nam & pietatis & Chri-
stianæ religionis sæpissime obliviscuntur, &
relicta sacrorum administratione bella susci-
piunt. Sed omnino mendose reprehendun-

tur,

"tur, nam justissima tantum bella gerere so-
 "lent; Nempe contra illos, qui decimas &
 "primitias, quibus sancta sustinetur ecclesia,
 "persolvere nolunt. Hoc patres sanctissi-
 "mos, maximeque venerabiles, quibus divino
 "jure primitiæ debentur, non sine summa
 "ratione commovet, neque enim aliter vi-
 "tam ducere possent. Nam verissimum il-
 "lud est, quod ait Hesiodus:

"χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι
 " *Humano generi namque ipsa pecunia vita est.*

"Quamobrem etiam inviti bellare com-
 "pelluntur, ut sacrilegæ nationes, quæ deci-
 "mas non solventes illis vitam eripiunt, fun-
 "ditus evertantur. Illud fortasse requiretis,
 "quomodo nullis armis, nisi divinis officiis,
 "exerciti Pappæ præliari possent. Cogno-
 "scite, Proceres, non enim sine causa quaeritis,
 "Nam non ipsi prælia gerunt, sed ipsorum
 "aurum; Cujus in armis etiam, sicut in re-
 "liquis rebus omnibus, summa potestas est.
 "Jam vero, quemadmodum sumæ res admi-
 "nistrentur, si diligenter cogitare volueritis,
 "credo vos facile perspecturos, auri vim esse
 "maximam: Nam in arce religionis auro
 "reguntur universa, nihil ibi speretis, nisi ma-
 "nibus auro gravissimis. Omnia Romæ cum
 "precio. Qui plurimum auri secum attulerit,
 "is securus esto, se, quicquid optaverit, facile
 "consecuturum. Quod ut facilius credatis,
 "audite, quid eleganti carmine Petronius ce-
 "cinerit:

Quis

*Quisquis habet nummos, securamaviget aura,
Fortunamq; suo temperet arbitrio.*

*Multa loquor, quidvis nummis presentibus opta,
Et veniet, clausum possidet arca Jovem.*

Veniat ergo Romam, vel quo magis ei li-
buerit, bene nummatus, confestim ei regia-
valvæ recludentur, eum omnes alacri vultu-
venientem excipient, ei gratiam & favorem-
suum omnes & pollicebuntur & præsta-
bunt, brevi tempore dignitates amplissi-
mas, opima Sacerdotia, consequetur, pluri-
mum auctoritatis & potestatis habebit. Nec-
interim, quoniam sit ille, quem omnes tanto-
pere suspiciunt, quisquam sibi exquirendum-
esse cogitabit, summo loco natus an terræ-
filius, probatis moribus an profligatis, do-
ctrina præditus an à Musis averlus. Hæc-
jam nihil ad rem facere prorsus existiman-
tur; Aurum est, quod omnia regit, omnia-
dispensat, omnia transigit, omnia compo-
nit: Illud vero quamvis fortasse vobis ri-
diculum esse videbitur, tamen à me in di-
cendo prætereundum esse non arbitror, quod
quod aurum tanquam Prometheus quispi-
am imminutas corporis partes restituit. Si-
quis enim aut altero captus oculo, aut clau-
dus, aut testibus carens, aut quovis alio mem-
bro spoliatus, ad sacerdotii dignitatem aspi-
rarit, quamvis per jus pontificium tales
non liceat in sacerdotum numerum aggre-
gari, præsens tamen aurum facile jus ponti-
fici-

"ficium frangit, & membra supplet mutilata.
 "Sed fingite nunc aliquem singulari eximia-
 "qve virtute præditum, & expolitum omni
 "doctrina virum, qui sacerdos fieri velit, &
 "ei desit alter tantum testium, si aurum illi
 "defuerit, sit Numa licet ille religiosior, Ari-
 "stide justior, Aristotele doctior, domum
 "sine sacerdotio redibit. Sed hoc (ut dixi)
 "ridiculum; illud vero multo omnium gra-
 "vissimum & præstantissimum, quod etiam
 "sub terras ad eas animas, quæ torquentur in
 "tartaris, à Principibus in religione viris
 "compertum est aurum potestatem suam
 "transmittere, quæ statim eas inde liberet, &
 "ad superos recta perducatur. Nec illa parva
 "auri potestas est, quæ consceleratum quem-
 "vis hominem ab omni supplicio poenaque
 "liberare facile potest, modo manibus auri
 "plenis diploma plumbatum impetravit.
 "Quid quod aurum in annorum multa mil-
 "lia peccandi sine poenæ timore indulgenti-
 "am facile, cum voluerit, obtinet? Nam præ-
 "terita scelera non tantum aurum, sed etiam
 "argentum modicum, duabus aut tribus in-
 "dulgentiæ bullis coemptis, delere facillime
 "potest. Verum hæc fortasse silentio præstat
 "involvere, ne quis fatuus aut ineptus, quæ
 "nos in auri laudem dicimus, in Papparum
 "contumeliam dicta judicet. Ad alias po-
 "tius religiosissimas personas, in quibus au-
 "rum jam imperium suum confirmavit,
 trans-

transeamus Tanta est enim auri vis & po-
 testas, ut, quos ecclesiae cardines appella-
 mus, eos labefactatos à propria sede dimo-
 verit, & imperio suo subjugarit. Qvi certe
 nunc multo melius & stabilius totam reli-
 gionis machinam sustinebunt, postquam
 auro fundati sunt. Nam quomodo quæso
 religionem sustinere possent, si præ pauper-
 tate se ipsos sustinere non possent? Illud
 nimirum nunc operæ precium siveque
 est contemplari, cum sublimes per urbem
 stratis auro mulabus provehuntur, rubra
 causiâ conspicui, quam certe fulvam melius
 effinxissent, ut esset insigne domini sui auri;
 Satellitibus undique stipati, ut ipsis etiam
 regibus invidiam movere possint, tremen-
 tibus præ mollicie genis. Atque ut majori
 auctoritate digni videantur, templa Deo-
 rum peniculamentis terram verrentibus
 ingrediuntur, quod alias, cum multo minus
 quam nunc homines saperent, vix in mulier-
 culis tolerandum esse videbatur. Inde do-
 mum regressi, post Saliarum & Sybariticarum
 epulationes, clandestinæ dominæ sinibus
 excipiuntur. Quas omnes eis voluptates
 ac delicias aurum præstare quis ignorat?
 Jam vero propter aurum eo usque sapien-
 tiæ nostro tempore perventum est, ut quam
 plurimi summam Tibarenorum & admira-
 bilem doctrinam præclare intelligant, & o-
 mni diligentia exercere studeant, quos me-

"moriæ proditum est in ritu & ludo sum-
 "mum bonum constituisse. Nam Sanctis-
 "simorum Cardinalium domos morionum
 " & aleatorum plenas invenietis, quibus vi-
 "cissim pro libidine sua delectentur. Præte-
 "rea nostra tempestate reperiuntur, qui sex-
 "centis Philippæis scortum unum conducere
 "non dubitent. Sed unde illis auri tanta co-
 "pia? Non aliunde certe, quam ex plurimis
 " & ditissimis sacerdotiis, quæ etiam auro
 "venati sunt, ita aurum ex auro, ut semen ex
 "semine, nascitur & exuberat. Nemini igi-
 "tur dubium esse potest, auri potestatem es-
 "se maximam, qui sacro-sanctos illi magi-
 "stratus tam cupide servire videat. Quid?
 "magis ne difficile est in eis auri potestatem
 "agnoscere, quibus olim cura fuit, sacris ini-
 "tatos invisere, afflictos consolari, sacerdo-
 "tum errata, si qua erant, emendare, bonos
 "eligere, malos abdicare? Minime vero.
 "Nunc enim multo majorem nacti felicita-
 "tem optima tantum sacerdotia, unde ma-
 "gnam auri copiam hauriunt, invisere so-
 "lent; Ex quo factum est, ut Episcopi quasi
 "auri exploratores nominentur. Sunt enim
 "mitra bicorni decorati, cujus pars illa prior,
 "quamvis aliud olim significare credebatur,
 "nunc tamen aurum indicare perspicuum
 "est, posterior autem argentum. Hoc mo-
 "do auri atque argenti, quibus plane devoti
 "sunt, insignibus exornati tanquam pro tem-
 "plis

plis & aris, ita pro auro atq; argento, dimicant. Cum vero cursu revoluto quatuor anni tempora venerunt, in quibus Sacris initiandi congregantur, ita se gerunt Episcopi, ut summum auro, quem meretur, honorem atque reverentiam exhibeant. Nihil enim aliud eos, qui sese ad sacerdotii dignitatem ingerunt, interrogare solent, nisi quantum auri possideant, quot habeant prædia, quale & quantum patrimonium, quot sint eis beneficia sive præbenda; (sic enim appellant eas præfecturas, quas à Pappa Sacerdotes auro redemerunt, nempe à præbendo, vel quod ipsi pro eis habendis aurum præbuerint, vel quod illæ Sacerdotibus aurum præbeant) Qui se maximas atque amplissimas habere possessiones dixerit, plurimumque auri possidere, statim eum benignissime excipiunt, nam ab huiusmodi clericis, quibus est auri satis ampla copia, præter statutum atque ordinarium tributum, quod ab initiandis exigunt, non vulgarem etiam mantissam expectant. Itaque alacri vultu: Dignus est hic, (inquiunt) qui admittatur, & sacerdos creetur. Sed quid, si literarum non magis peritus sit, quam germen (quod dicitur) Aradicum? aut si non magis honestatem curaverit, quam a lotus quilibet? hoc nihil impedit. Aurum enim præsens etiam illum Aquinatis Poëtæ Peribomium & doctum & honestum reddere potest: At vero doctrina

"ctrina bonique mores sine auri præsidio
 "nihil profunt. Quid autem de Sacerdoti-
 "bus cujusque generis loquar? quos tanta
 "auri cupiditate flagrare notum est, ut ad
 "missas, quas vocant, devorandas, perinde
 "quasi ad operas, precio conducantur, &
 "ipsius Christi corpus atque sanguinem auro
 "vendant? Quid quod bis aut ter uno die
 "lucri causa sæpissime missantur? Deinde
 "quotrixæ? quot seditiones? quot discor-
 "diæ? quot clamores inter ipsos presby-
 "teros exoriuntur? dum primitias aut de-
 "cimas aut annua menstruaque salaria pro
 "missionibus suis exigunt, atque inter se
 "partiuntur? Persæpe etiam non alia de cau-
 "sa litigant, nisi quod eorum aliquis confes-
 "sionem peccatorum audierit ab homine, qui
 "sub alterius sacerdotis imperio fuerit, vel
 "tanquam vultur triduo cadaver ante præ-
 "senferit, quod providus negligenti surripiat,
 "Hinc præcipue solent gravissimæ conten-
 "tiones exoriri, ut à jurgiis ad crucis bacu-
 "los sæpe veniatur. Sed fortasse require-
 "tis, Proceres, cur de hominis confessione,
 "aut de cadavere, dimicandum esse cense-
 "ant. An vero ignoratis, ex istis confessio-
 "nibus & cadaveribus maxima illis vectiga-
 "lia provenire? Nemo confitentem gratis
 "audiverit. Confessos vero pro peccato-
 "rum absolutione pœnas aureas pendere ju-
 "bent. Sed in funeribus maxima prædæ
 spes

spes eis constituta est ; Hinc enim uberrimi^{ce}
 fructus emetuntur. Nuper audiui sacerdo-^{ce}
 rem quendam, qui dolebat artem suam (ita^{ce}
 enim appellabat) esse pessimam, propterea^{ce}
 quod homines raro morerentur. Hæc est^{ce}
 aurea charitas. Cum enim aliquis fato con-^{ce}
 cedit, priusquam ejus cadaver sepeliunt, de^{ce}
 mercede sua pacisci volunt, nec ullum peni-^{ce}
 tus humo condi patiuntur, nisi prius soli^{ce}
 precium sibi numeratum viderint. Quod^{ce}
 si forte quis ita pauper sit, ut olim Agrippa^{ce}
 Menenius aut Valerius ille cognomento Pu-^{ce}
 blicola, is præda canibus & corvis relinqve-^{ce}
 tur : Usque adeo mori miserum est, nisi^{ce}
 aurum possideas. Cum vero contra tan-^{ce}
 tas mortis injurias aliquis magna auri vi mu-^{ce}
 nitus vitæ suæ diem clauserit, tum vero læ-^{ce}
 tissimum videre est Parochum trepidare, ne^{ce}
 parum magnifice funus apparetur, sursum^{ce}
 ac deorsum cursitare, mortui cognatos &^{ce}
 affines adhortari, ut in eo funere sibi famam^{ce}
 immortalem acquirant, nec modico auro^{ce}
 parcant, ut illius animam in cœlum recta^{ce}
 subducant; Id futurum (inquit) si septimum,^{ce}
 trigessimum, anniversarium officium, divi^{ce}
 Gregorii missas ipse celebret, quo feliciter^{ce}
 impetrato, statim in ipso funere duplicem si-^{ce}
 bi mercedem dari jubet ; Hæc enim jam^{ce}
 lex est, & jus ex consuetudine factum Paro-^{ce}
 chis omnibus. Deinde pro pheretro in quo^{ce}
 cadaver jacuit, pro pallio quo opertum fuit,^{ce}
 grandem^{ce}

"grandem tibi pecuniam numerari jubent.
 "interim atratus mortui procurator omni-
 "bus se plene satisfecisse putat, cum ecce li-
 "gnearum, ænearum, argentearum, aurearum
 "crucium multitudinem Parochus in medi-
 "um adfert, & majorem etiam, quam prius si-
 "bi data fuerit, pro crucibus istis pecuniam
 "flagitat: postremo sacerdotum etiam mi-
 "nistri, qui, dum funus efferretur, subtiliori
 "voce cum Sacerdotibus nœnias cantilla-
 "runt, & funalia crucesque circumtulerunt,
 "pecuniariam aliquam offulam præstolantur.
 "Nonne igitur pro cadaveribus, unde tam o-
 "pima spolia proveniunt, tanquam pro focis
 "& aris dimicandum est? Age vero, quid in
 "concione quotidie clamant? quid populo
 "persuadere conantur? non aliud sane, nisi
 "pauperis Parochiæ memores esse velint, ut
 "animarum parentum, fratrum, sororum, co-
 "gnatorum, affinium, misereantur, quæ
 "torquentur in purgatorio, crebrisque
 "oblationibus & Missarum celebrationi-
 "bus eas a purgatione liberent. Denique
 "hoc unum student, in hoc incumbunt, hæc
 "eorum maxima est occupatio, ut scilicet
 "quam plurimum auri congerant, & sæpe mi-
 "nas regaliter addunt, futurum ut grandines
 "omnia fata contendant, ut omnes fructus
 "pruina præcipiat, ut nihil germinent arbo-
 "res, nihil producat hortus, intereant pecu-
 "des, nisi sacerdotum populi magnam cu-
 ram

ram habeant. Hinc iram Dei maxime con-
 citari, quoties videt Sacerdotibus suis primi-
 tias, decimas, solita suffragia, denegari. Qui-
 bus certe minis populorum mentes, quibus
 nihil est superstitiosius, per terre faciunt, &
 facile quocumque voluerint impellunt. Sed
 quorsum hæc tam multa de sacerdotibus? Ut
 intelligatis, Proceres, id quod in hac exorna-
 tionis nostræ parte tractamus, auri vim esse
 maximam, quæ religiosorum etiam men-
 tes, quibus nihil ex omni parte perfectius
 inveniri potest, imperio suo subjecerit. Re-
 stat etiam ex religiosis genus quoddam no-
 vum atque monstrosum, quos publice qui-
 dem fratres, privatim autem patres, appel-
 lant, vulgari vocabulo spirituales: Quam-
 vis sæpenumero non tantum spirituales pa-
 tres inveniantur. Horum ego medius fi-
 dius incertus sum, an auri cupiditatem ex-
 plicem, quæ tanta est, ut ei saturandæ non
 solum memorata Pelopis aut Zopiri talen-
 ta, sed quicquid in toto terrarum orbe auri
 est, vix sufficere posse videatur, an, quod for-
 te melius est illi Apollinis oraculo paream:

Μὴ κινεῖν καμπερίαν, ἀκίβητος γὰρ ἀμείνων.

Video enim, quasi ea quæ oculis cernuntur,
 futurum, ut, si labyrinthum hunc semel in-
 gressus fuero, postea, cum voluero, non pos-
 sim exitum reperire. Quis enim, Bardocu-
 cillum illum frequenter excutiens, omnes
 quæ in eo sunt simulationum latebras inve-
 stigare

"stigare possit. Itaque mihi certe in trivio
 "cogitationum esse videor. Quid enim fa-
 "ciam? Laudemne? quos nunquam satis
 "damnare possem? Vituperem? qui, quic-
 "quid a me dicetur, id sibi in laudem vertere
 "conabuntur, propterea quod ab auri studio-
 "so vituperentur? Quasi vero non aurum
 "ipsi plus quam Deum ac propriam vitam di-
 "ligant. Qui cum ex castris nostris se palam
 "transugas esse profiteantur, tamen nescio
 "quibus cuniculis ad eadem saepissime rever-
 "tuntur. Quo majore etiam odio digni
 "sunt, qui, cum publice de loco superiore,
 "quantum possunt, in auri cultores debac-
 "chentur, ipsi deinde illud idem aurum sum-
 "ma religione venerantur. Quod si suam in
 "aurum benevolentiam & observantiam in-
 "genue faterentur, equidem eos summopere
 "laudarem atque celebrarem, quemadmo-
 "dum jam in aliis religiosis supra feci. Nunc
 "cum id, quod pulcherrimum est, in se dissi-
 "mulent, & idem in aliis reprehendant, quis
 "non eos merito detestetur? quis non o-
 "mni supplicio vivos mortuosque mactan-
 "dos esse censeat? Verum jam omnibus fe-
 "re cognitum est, istos nebulones duabus,
 "quod ajunt, sedere sellis. Nam se tanquam
 "forices suo ipsorum indicio prodant. Cum
 "omnia propter aurum audeant, atque ejus
 "gratia limites omnes verecundiae transie-
 "rint; Quippe qui jam pridem eo impu-
 "dentiae

dentia pervenerunt, ut, quoscunque obvios⁶⁶
 habuerint, ab eis stipem non solum petant,⁶⁶
 sed etiam efflagitent : Qui non solum per⁶⁶
 compita verum etiam ostiatim aurum men-⁶⁶
 dicare non erubescant : Qui totum terra-⁶⁶
 rum orbem, quam magnus est, circumvoli-⁶⁶
 tant, ut sua faciant opima coenobia : Qui⁶⁶
 publice paupertatem professi tantum auri⁶⁶
 congerunt, ut palatiorum insanis substru-⁶⁶
 ctionibus etiam reges ipsos ad invidiam⁶⁶
 commovere possint. Quid quod ex illis,⁶⁶
 qui ligneos pedes habent, & qui nescio qua⁶⁶
 religionis simulatione palam aurum tan-⁶⁶
 gere verentur, cum interim, si fors obvene-⁶⁶
 rit, aliquid mollius tangere non vereantur,⁶⁶
 invenitur aliquis, qui viginti millibus aureo-⁶⁶
 rum purpuream conetur à summo Pontifice⁶⁶
 causiam extorquere? Quod sane non admo-⁶⁶
 dum difficulter impetravit : quid enim non⁶⁶
 potest aurum? Taceo testamentorum au-⁶⁶
 cupia, confessionum insusurrationses, cada-⁶⁶
 verum rapinas, propter quæ cum sacerdo-⁶⁶
 tibus ἀσπονδον πόλεμον continenter gerunt.⁶⁶
 Alia profectò multa majora gravioraque⁶⁶
 non tacerem, nisi vibrantes eorum linguas⁶⁶
 atque trifulcas pertimescerem, quæ tanto⁶⁶
 feruntur impetu, ut Jovem ipsum fulmi-⁶⁶
 num jaculatorem, Vulcanumque fabricato-⁶⁶
 rem, perterrefacere facillimè possint.⁶⁶
 Nam quicumque contra eorum opiniones⁶⁶

D

ali-

"aliquid aut fecerit aut dixerit, vel qui oc-
 "cultis eorum scelera patefecerit, is statim è
 "locis superioribus, ubi suo arbitrio mugiunt,
 "hæreticus ubiqve prædicatur. Qvis enim
 "ignorat, quam in Erasmus nostri ordinis
 "non infimum hominem debacchati fuerint,
 "quoniam in eorum hypocrises & scelera, ut
 "erat homo facetissimus, quodammodo lu-
 "serat? Illum enim impudentissima lingua
 "factiosum & hæreticum ausi sunt appella-
 "re. Sed tu credo Erasmi calamitate do-
 "ctus cautior, Alciate, fuisti, qui nihil un-
 "quam, aut certe parum, in aureis scriptis
 "tuis hoc tam impurum hominum, vel po-
 "tius belluarum, genus attigisti: Quod te
 "ideo fecisse crediderim, quia te pudeat eos
 "nominare, qui doctorum hominum nomi-
 "nibus oblivionem inducere conentur. Sed
 "(ut ad rem redeam) quamquam hoc ani-
 "mantium genus, qui se non homines, sed
 "hominum patres, appellari volunt, auri cu-
 "pidissimum sit, tamen nihil amplius de eo
 "mihi dicendum esse censeo: Cupio enim
 "eos in cupiditatibus suis inveterascere, at-
 "que marcescere, neque unquam auri fru-
 "ctum quenquam, nisi qui eos omnes stran-
 "gulet, degustare. Quare ad alias potius gen-
 "tes atque nationes, in quibus aurum poten-
 "tiam suam experitur, orationem nostram
 "convertamus, quæ mihi pars erit multo fa-
 "cilior

cilio
 gion
 mne
 ro se
 esse
 tur
 vitæ
 lares
 bus
 pati
 rum
 cert
 con
 ant.
 veri
 per
 non
 non
 tos
 nati
 inen
 te l
 nur
 viri
 cup
 ctu
 the
 nec
 om
 de

cilior & expeditior. Cum enim ipsos reli-
 gionis nostræ principes, & religiosos o-
 mnes, quibus nihil absolutius esse potest, au-
 ro servire declaraverim, quid mirum vobis
 esse videbitur, si eandem alii viam sequan-
 tur? Quid enim aliud quam aurum toto
 vitæ suæ tempore quæerunt artifices, & popu-
 lares? qui dies noctesque faciendis operi-
 bus invigilant, calorem, frigus, inedia, sitim
 patiuntur; nihil est tam durum & aspe-
 rum, quod non æquo animo ferant, non alia
 certe de causa, nisi ut aliquid tandem auri
 congestum in scriniis suis videntes gaude-
 ant. Quid mercatores? qui non solum terras,
 verum etiam tempestatibus agitata maria,
 perambulant, omnibus se periculis exponunt,
 non ventis horridum mare pertimescunt,
 non si cœlum ruinam minari videatur, igno-
 tos adeunt populos, cum exteris & barbaris
 nationibus quovis periculo familiaritatem
 ineunt, nihil denique est, quod auri cupidita-
 te libentissime non efficiant, merces suppo-
 nunt, corrumpunt, adulterant. Jam vero
 viri nobiles, qui prædiis & agris maxime lo-
 cupletes sunt, aut quibus res pecuaria fru-
 ctuosa est, frumento, vino, caseo, cellas, apo-
 thecas, horrea, studiosissime complent, do-
 nec annona cara sit, tunc auro permutant
 omnia, quæ prius a vide congregarant. Quid
 de Jurisconsultis dicam? qui auri desiderio

juris nodos & legum ænigmata quam diligentissime perscrutantur, & inextricabiles plurimorum Bartolorum opiniones dissolvere contendunt. & chartis totas noctes immoriuntur, mane vero proferunt in lucem grandia consilia, quæ singula nulli mortalium minoris quam decem aut viginti nummis aureis addicant. Transeo causidicos, notarios, procuratores, qui totos dies in judiciis blaterant, & tota mendaciorum plaustra totas naves, profundunt, causasque clientum de die in diem prorogant, donec crumenam eorum vacuam viderint, &

Nequaquam fundo suspiret nummus in imo.

Tum vero demum aut causam omnino rejiciunt, aut quavis iniqua conditione quamprimum expediunt. Quid medici, quos Aristophanes *σκατοφάγος* ab edendo stercore nominavit; nonne propter auri cupiditatem non tantum morbos, vulnera, ulcera, pustulas, carcinomata, sed etiam lotium, excrementa merdas, intuentur, considerant, odorantur? Taceo ludi magistrorum, pædagogorum, logistrarum, calamitates & cruces, qui ob auri paucillum totos dies cum pueris insanunt. Jam vero publici Professores, licet ipsis scientiis, qui est unus animorum pastus suavissimus, præcipuè delectari videntur,

antu
eo p
ri co
ster
rave
qvo
nefa
para
illum
num
nefo
ri?
cog
adm
tam
Qv
bus
piof
tur
ver
run
&
qua
Imp
can
re
ma
pot
te
plu

antur, tamen ab auro facile superantur, & eo potissimum se conferunt, unde major auri copia refulserit. Testis est hujus rei noster Alciatus, qui quocunque auri flatus spiraverit, eo vela dat. Testes sunt omnes alii, quos nominatim appellare post Alciatum nefas esset, ne fortasse cum tanto viro comparari viderentur. Age vero, sanctissimum illum ordinem senatorium, qui res hominum gravissimas regit ac gubernat, quis nescit ab auro plerumque regi ac gubernari? Ac mihi quidem de his rebus sapissime cogitanti potestas auri maxime omnium admiranda videri solet: Nihil enim à natura tam alte positum est, quo aurum non aspiret. Quid altius aut sublimius senatorum mentibus excogitari potest? Ad eas tamen si copiosum aurum accesserit, facile dominatur, & arbitrio suo sursum ac deorsum versat. Hinc illa sententiarum ac iudiciorum fulmina, quæ totas sapissime domos & familias auro inimicas evertunt. Sed qua de causa creditis, Proceres, Reges & Imperatores, ut de illis etiam aliquid dicam, tot & tanta bella continenter gerere? perpetuo subditos expilare? tam magna vectigalia quotannis, vel singulis potius mensibus, exigere? Non hoc certe alia de causa faciunt, nisi ut quamplurimum auri possideant. Quo fit, ut,

D :

cum

cum gentes ac nationes imperio suo subjiciant, ipsi deinde auro subjiciantur, & tanquam pretiosa quaedam auri mancipia servire non inviti compellantur. Mira est enim auri vis, quæ volentes & lætantes homines, quocunque voluerit, impellit. Nam si bene consideretis, Proceres, Regibus & Imperatoribus nihil præter aurum sapere invenietis. Cujus est enim illud tantopere vulgatum & celebratum dictum:

Lucribonus est odor ex re qualibet?

Nonne totius orbis terrarum Principis Vespasiani? qui usque eo non solum dilexit, sed etiam admiratus est, aurum ut non vectigalibus contentus amplissimis, non ærario quod omnium locupletissimum, non populorum atque nationum tributis & stipendiis infinitis, etiam in vendendo lotio studuit aurum sibi comparare. Hoc quidem certe nonnulli rerum imperiti, præsertim in tanto principe, non satis honestum esse censebant: Sed, mea quidem sententia, valde fallebantur; Lucrum enim, ut est in veteri proverbio, longe pudorem antecellit. Non igitur sibi turpe existimat sapientissimus princeps, si cupi-

dissi-

diffimus auri judicaretur, cum exploratum haberet, omnes, qui se antecesserant, auri fuisse quam appetentissimos: Ex tot enim Regibus & Principibus, qui post hominum memoriam dominati sunt, nullum omnino reperietis, quem non aurum sibi servire compulerit. Sed quid dico de Regibus? cum omnes possim mortales quasi uno fasce complecti; nullus est enim nisi fortasse stupidus, & ab omni humanitate alienus, cui non aurum mirifice placeat: Nam etiam illius ætatis aureæ beatissimis temporibus omnes auro serviebant, quod bifrons ille Janus, qui videt ἀνα πρόσσω καὶ ὀπίσσω, apud Ovidium his versibus attestatur:

Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,

Cujus non animo dulcia lucra forent.

Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.

Vix ultra quo jam progrediatur habet.

Et quisquam adhuc dubitabit, quin illud potentissimum sit propter quod Pappæ, Cardinales, Episcopi, divina atque humana jura omnia despiciunt; quod etiam illi, qui paupertatem jurejurando professi sunt, summo

cultu venerantur? quod omnes artifices, mercatores, nobiles, jurisconsultos, medicos, Senatores, Principes, Imperatores, Reges suo arbitrio regit ac gubernat? Cui denique parent omnes totius orbis terrarum nationes? Neque enim expectare vos arbitror, ut muliebri genus in medium adferam; cum vos non ignorare certo sciam, non alium apud mulieres Deum præter aurum esse, nec eas omnino sibi placere, nisi totæ aureis ornamentis eluceant, & nisi auro capillos, frontem, auriculas, collum, humeros, brachia, manus, pectus, crura, pedes, totum denique corpus, exornaverint. Date mihi mulierem, cui contigerit auri divitem esse, quo facilius intelligatis, quid in ea possit aurum, quid non sibi licere putabit? quos fastus? quas animorum inflationes præ se feret? quot pedisequarum greges? quot anteambulones? quot domi forisque deliciae? quot circa mollissimi corporis cultum fastidia? quæ in facie fucationes? quæ in toto capite luxuriæ? quæ in vestibis expressæ libidines? Omnes alias præ se contemnet atque despuet, per plateas, per vicos, per fora, per compita, Penelopæis undique stipata procis molli carpento provehetur, unde quaque versus oculos vibrans unumquemque diligenter annotet, & eum cui velit annuere, & se permolendam subicere, deligat. Quin propter auri copiam
 omni-

omnibus se admirationi esse putabit. Quid quod generatim omnes se ipsas mulieres auro vendunt? Quamvis enim adeo pudicæ esse videantur, ut eas Penelopas aut Lucretias existimes, tamen oblata auri copia statim se prostituunt & quod ait Aristophanes τὸν πρῶτον τρέψωσι. Nec ex omnibus aliquas tantum existimetis auro vinci posse, cæteras autem esse prorsus invictas, Non ita est, omnes sui similes sunt, nec ulla est, quæ præter cæteras insignem aliquam naturam fortita sit. An vero ignoratis, Proceres, proverbium illud à Græcis tantopere celebratum:

ἀρθεύτος λύχνου γυνὴ πᾶσα ἢ αὐτή.

Sublata lucerna mulier omnis eadem est? Facite sperent occultum fore factum suum, & eis aurum offerte, profecto vel reginas ipsas hac ratione facile expugnabitis, etiam si Alcestide vel Artemisia castiores esse videantur. Acrisius Græcorum Rex filiam suam Danaën ferrea turre concluderat, nihil tamen illa ferrea turris obstitit auro, quo minus regiam filiam expugnaret. Nam postquam à Jove plurimum auri sibi Danae promitti sensit, quamvis ex fatu suo patri futurum exitum non ignoraret, tamen Jovem ad sese per impluvium introduxit.

D S

num

num ab auro mulieres superari possint. Illud quidem certe maxima mihi dignum esse videtur admiratione, quod tam imbecillo generi, quale mulierum est, tantam vim aurum plerumque adferre solet, ut nullo modo tolerari posse videantur: Quod etiam Satyricus Poëta cum vehementer admiratus fuisset, in carmen illud prorumpere non dubitavit:

Intolerabilius nihil est, quam fœmina dives.

Satis mihi multa verba fecisse videor, quare sit aurum nobilitate præstantissimum, potestate maximum; Restat ut de felicitate, quam adfert hominibus, pauca dicamus. Omnis enim res (ut vere & præclare cecinit Horatius.)

*Virtus, fama, decus, divina humanaq; pulchris
Divitiis parent, quas qui contraxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens, etiam & Rex,
Et quicquid volet, hoc velut in virtute paratum
Speravit magne laudi fore.*

Clari natales nisi propter aurum splendorem suum obtineant, protinus ad obscuros, tanquam ab equis ad asinos, revolvuntur.

Virtu-

Virtutem & gloriam etiam argento posthabendam jam antea docuimus. Adde quod spernitur etiam virtus ac nobilitas, nisi fuerit auro copulata. Quemadmodum noster idem Horatius aperte testatur:

Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Quid autem honor aut gloria medico prodest? id certe quod eqvo clitellario phaleræ, aut deformissimæ fucus mulieri. Licet enim adeo claro genere natus sis, ut ipsum etiam Codrum nobilitate superes, tamen nisi fueris etiam (quod ajunt) γενναῖος ἐν βαλαντίῃ, tibi cum claritate & gloria tua licebit esurire. Nullus te alacri vultu excipiet, nullus famelico tibi cibum impertiet, nullus te consanguineus aut affinis agnoscat. Quod si potens & sapiens præter cæteros fueris, confestim, amissa pecunia, potentiam etiam atque sapientiam amiseris. Aurum est, quod bona secum adfert omnia, virtutem, gloriam, famam, nobilitatem, fortitudinem, sapientiam, omnem denique felicitatem, & quod vere dixit Ovidius:

*Dat census honores,
Census amicitias, pauper ubique jacet.*

Si forte

Si forte quis Gigantum fraterculus bene favente fortuna maximam auri vim sibi comparet, hunc auri præstantia nunquam antea cognitum, tanquam ab Eteobutadis originem ducat, in omni terrarum angulo notissimum efficiet. Omnes ejus civitatis homines, in qua dives iste fuerit, etiam summo genere nati ad eum accurrent, salutabunt, ducent, ac reducent, nullus erit qui sibi quærendum existimet, quas habeat majorum imagines, quos avos excellentes dinumeret, eum satis superque nobilem aurum efficit. Quid autem felicius aut optabilius esse potest, quam omnibus placere? ab omnibus suspici? mortales omnes amicos habere? nobilitate cæteris omnibus antecellere? neque quæquam esse vestrum opinor, Proceres, qui non hominibus ab auro hæc omnia præstari intelligat, atque etiam longe majora, cum nullius sit tantum flumen ingenii, nulla dicendi tanta vis tantaque copia, quæ possit enarrare, quanta mortales ab auro felicitate cumulentur. Sed tamen etiam inter auri divites aliquod
 discrimen

discrimen est, Nam qui plus auri possederit, is & maiorem gloriam & firmiterem felicitatem consequetur. Neque enim putetis sine causa jam pridem illud vulgo jactatum fuisse:

Quantum habet quisque, tanti fit.

Sed quid argumentis opus est? Cum nos ipsi quotidie videamus, auri divites omnium esse clarissimos, & inter eos ditissimum quemque auctoritate & gratia longe ceteris antecellere? quod nusquam sane melius quam Romæ conspicitur; Ibi enim summus honor auro tribuitur. Ibi Philonidas meros & Margaritas, vel etiam si qui rudiores memorantur, videbitis propter auri copiam in summo dignitatis gradu constitutos. Ibi propter aurum multi homines digni iudicantur, qui in puppi sedeant, & Christianæ religionis clavum teneant. Unum est, ut ingenue fatear, quod in tanta felicitate positus auri divitibus timendum esse videatur, ne scilicet aliqua portione tollantur. Non enim possunt in una
re plu-

"re plures esse commoditates, ut non
 "insit etiam aliquid incommodi. Sed
 "tamen huic periculo facillime suc-
 "curritur, namque omnes fere religio-
 "nis Antistites quosdam habent mini-
 "stros, quos prægustantes vocant, in
 "quibus tanquam in Caribus singularum
 "dapium periculum faciant, & inve-
 "niuntur fatui, qui propter aurum hoc
 "illis officium præstent. Neque mihi
 sane in dicendo prætermittendum est,
 quantum hominibus fortitudinem au-
 rum afferre soleat, cum præsertim hoc
 ad beatitudinem pertinere nemini du-
 bium esse possit: Quamquam, ut ipse ni-
 hil dicam, vos ipsi cognoscere potestis,
 quam fortes & potentes sint auri posses-
 sores, quibus ad digiti crepitum omnes
 obediunt. Satis est, ut alicui dicant, hoc
 negotium bene curato, & bene curabi-
 tur; Alteri vero, veni mecum, &
 libentissime veniet. Quid amplius de-
 sideratis? An ipsis Regibus & Impera-
 toribus ita pareretur, nisi etiam ipsi au-
 rum possiderent? Imo vero nullus Rex
 esset aut Imperator, nisi esset aurum. Au-
 rum

rum est, quod omnes adfert dignitates, magistratus, potestates, dominatus, imperia. Nullus absente auro nostro tempore Pappa, nullus Cardinalis, nullus Episcopus fieri potest. Sed quid mirum? cum neque sacerdos quisquam aut clericus, nisi praesente pecunia, designetur? Aurum Reges, aurum Principes, aurum Praetores, aurum denique omnes creat magistratus. Non esset inter mortales ulla fortitudo, si quis aurum demeret. Facite sciat aliquis arcam suam auri plenam esse, nihil illo fortius, nihil imperiosius dici aut excogitari potest, nullum penitus mortaliū verebitur, omnia confidentissime faciet, & loquetur, omnia omnibus minabitur, nec quisquam ejus verbis resistere poterit, clamando, contendendo Stentorem aut Gradivum Homericum superabit. Illud enim scitum est:

Χρυσῶν λαλῶντος πᾶς ἀπρακτεῖται λόγος
 Quare creditis Romanos olim totius orbis terrarum imperium obtinuisse? non aliam medius fidius ob causam, nisi quia plurimum auri congesserant, quo duce cunctas hostium copias facile profligabant.

bant. Qvis enim non vel legit vel audivit dictum illud Philippi Macedonum Regis? qui cum arcem quandam invadere decrevisset, & exploratores, quos ad eam miserat, retulissent, eam expugnari nullo modo posse, propterea quod esset munitissima, petivit ab eis an adeo angustum haberet aditum, ut ad eam neque a sellis onustus auro posset accedere? Voluit enim prudens Imperator significare, nihil esse tam munitum, quod auro non possit expugnari. Neque enim Alexander ille Magnus tam longe lateque fines imperii sui propagasset, neque Darium Persarum Regem ter bello superasset, neque totam fere Indiam ad Gangem usque fluvium penetrasset, nec denique tam magna atque præclara gesta, qualia prædicant omnes, gessisset unquam, nisi quocunque ivisset magnam secum auri copiam advexisset. Quanta vero illa felicitas est, quod, quicquid auri dives tentaverit, id ex sententia succedit? quod, quicquid vel imprudenter fecerit, id omnes homines vehementissime compro-

comprobant? Quid? Illud quanti tandem faciendum est, quod etiamsi stulte vel dicat vel faciat quid auri dives, id ab omnibus sapientissime factum iudicatur? Est enim in illis probatissimis Græcorum sententiis ille venustus senariolus:

Τὸν εὐτυχῆντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.

Quid quod auri diviti quemadmodum crescit amicorum copia, ita etiam cognati, propinqui, atque affines multiplicantur, plures quotidie patruales, amitini, consobrini, avunculi, patrui, compatres, commatres inveniuntur: Qui vero nullum habent cognationis commentum, quo se in divitis familiaritatem insinuent, ii, si forte paulo nobiliores sunt, eum fratrem charissimum vocant, sin autem inferiores fuerint, Patronum aut Dominum salutare non dubitant. Denique jam pridem apud Græcos tritissimum est vetustate proverbium: τῶν εὐτυχῆντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Hæc cum intellexisset

E. sapiens

sapiens ille Tragicus Euripides, ita precatus est : Aurum ex omnibus maxime domi habere cupio, nam servus etiam, si dives fuerit, in honore ac precio habetur, at vero liber homo, cum pauper est, nihil omnino potest efficere, quare felicitatem in auro positam esse tibi existimes. Sed alibi longe clarius & apertioribus (ut ajunt) tibiis auri laudes canit : O aurum, mortalibus pulcherrima felicitas, nam neque mater nobis tales affert voluptates, nec tam filii hominibus, nec tam pater charus est : Quod si Venus oculis suis ita fulget, non mirum est si infinitos amores nutriat. Quanto igitur nos studio convenit aurum acquirere, quod tantas homini felicitates afferat, ut eis nihil omnino desit ad bene beatęque vivendum, qui aurum abundantissime possederint ? Multi quidem genere nobilissimi fuerunt, ut ii, quos Deorum filios credidit antiquitas, Minos, Rhadamantus, Æacus ; Multi fortitudine clari extiterunt, ut Hercules, Theseus, Achilles ; Nonnulli justitię nomine celebrati sunt, ut Solon, Aristides,

Stides, Phocion; Aliqui dicti fuere sa-
 pientes, ut Thales, Bias, Socrates;
 Alii denique aliis in rebus nomen cla-
 rum adepti sunt: Sed cui simul hæc
 omnia contigerunt, ut idem nobilis-
 simus, idem fortissimus, idem justissi-
 mus, idem sapientissimus diceretur,
 præter auri possessores neminem un-
 quam fuisse legimus, hi soli virtutes o-
 mnes consequuntur, hi nobilitate cæ-
 teris omnibus antecellunt, hi fortitu-
 dine parem nullum inveniunt, de ju-
 stitia quid dicam? cum illam in auri es-
 se potestate omnes intelligant? Age vero
 quis divite sapientior? quis illustrior aut
 gloriosior? Quot enim Regum & sum-
 morum Principum nomina delevit obli-
 vio, at vero propter aurum ignobilissi-
 mi etiam sempiternam gloriam adipi-
 scuntur. Cur enim Æsopus Tragedus
 tantopere nemoratur? cur Claudii Cæ-
 saris libertus Pallas? Cur Narcissus ejus-
 dem Principis libertus? Cur Pythius
 Bythinius? cur Mamurra? cur Cissamis
 Cous? cur Callicrates Caristius? Cur innu-
 merabiles alii? Quid quod etiam modicum
 opportune repertum aurum æternam

potest homini gloriam acquirere? quid enim Gygi illi Platonico tantam felicitatem tantamque famam tam subito comparavit? nonne, si quid Platoni credimus, aureus ille solus annulus, quem, cum terræ hiatus fuisset ingressus, in digito jam putrescentis cadaveris fertur invenisse? Tantam enim aurum illud in se vim habuisse fertur, ut, qui id haberet, à nemine penitus videretur, cum interim ipse suo arbitrio posset alios conspiciari, quod cum animadvertisset Gyges, ad Lydorum Regem profectus eum brevi tempore & Regno & conjugē & vita spoliavit. Sed certior, utpote etiam recentior, Titi Aufidii gloria, qui cum pauperrimus esset, & vectigalium particulam in Asia redemisset, inde auri dives effectus, non ita multo post ad tantum pervenit honoris gradum, ut eandem Asiam proconsulari imperio obtinuerit: Quid de P. Rutilio dicam? qui non publicanus sed longo tempore publicanorum administer in Sicilia fuit, & cum per hanc artem tam abjectam nonnihil auri sibi corrogasset, Romæ consulatum obtinuit, resque plurimas

rimas praclarissime gessit. Nec te P. Ventidi majus felicitatis exemplum silentio praeteribo: qui in Asculo oppido mulas agitare primo consueveras & a Pompejo Strabone captus in carcerem conjectus es; Sed nescio qua deinde fortuna, tibi certe maxime propitia, dives auri factus ad consulatum aspirare non dubitasti, quem adeptus etiam adversus Parthos, quos nullus unquam Romanorum antea domuerat, exercitum educere ausus es, quibus felicissime devictis victor Capitolium triumphali curru celebrasti. Haec est auri felicitas & praestantia. Quare agite, sapientissimi Proceres, aurum totis viribus acquiramus, aurum amemus, aurum veneremur, auro post omnia ponamus. Hoc solum nos beatos facere & conservare potest; huic igitur uni studeamus, in hoc unum incumbamus, hoc manibus pedibusque petamus, quod qui possident, ij soli beatissimi esse videantur. Quis non omnia pericula subeat? quis dies & noctes non elaboret? quis non etiam vitae discrimine aurum quaerat? quod so-

lum (ut copiose docuimus) nobilitatem, potentiam, beatitudinem, hominibus adferre potest. Certe & si qui tam dementes sunt, ut aurum non diligant, à vobis quidem, certo scio, non solum illud diligi, sed etiam vehementer amari: Quia una de causa vos omnium, quos Sol aspicit, estis beatissimi. Itaque sæpius à Diis immortalibus ego, id quod nunc tandem obtigit, studiose totaque mente precatus sum, ut vobiscum habitare mihi liceret, & aliqua ex parte vestra felicitate perfrui, quod cum mihi summa benignitate Deorum immortalium acciderit, alacriter jam una vivamus, optimi Proceres, & nova semper auri comparatione vitam in melius quotidie transferre studeamus.

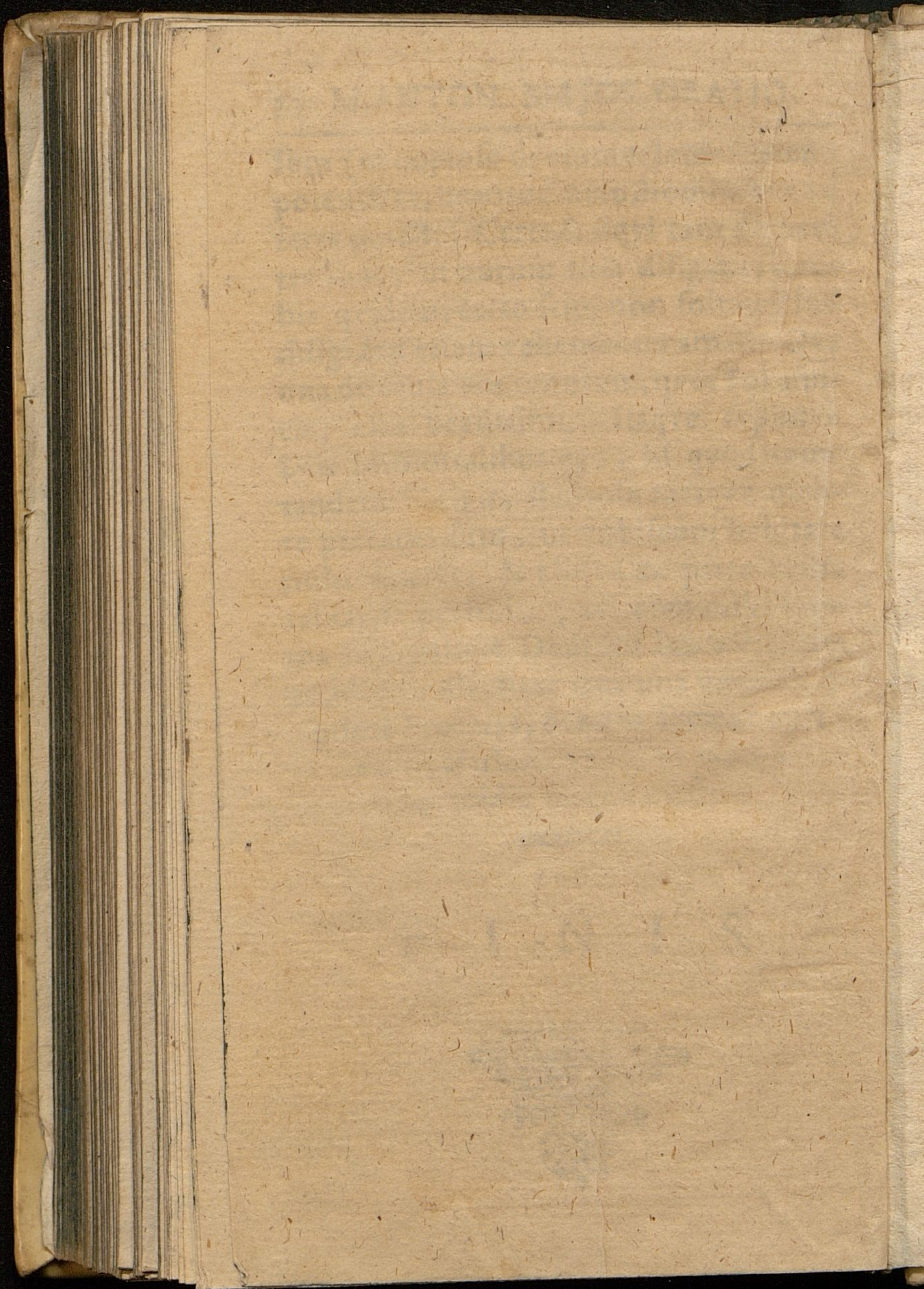
F I N I S.

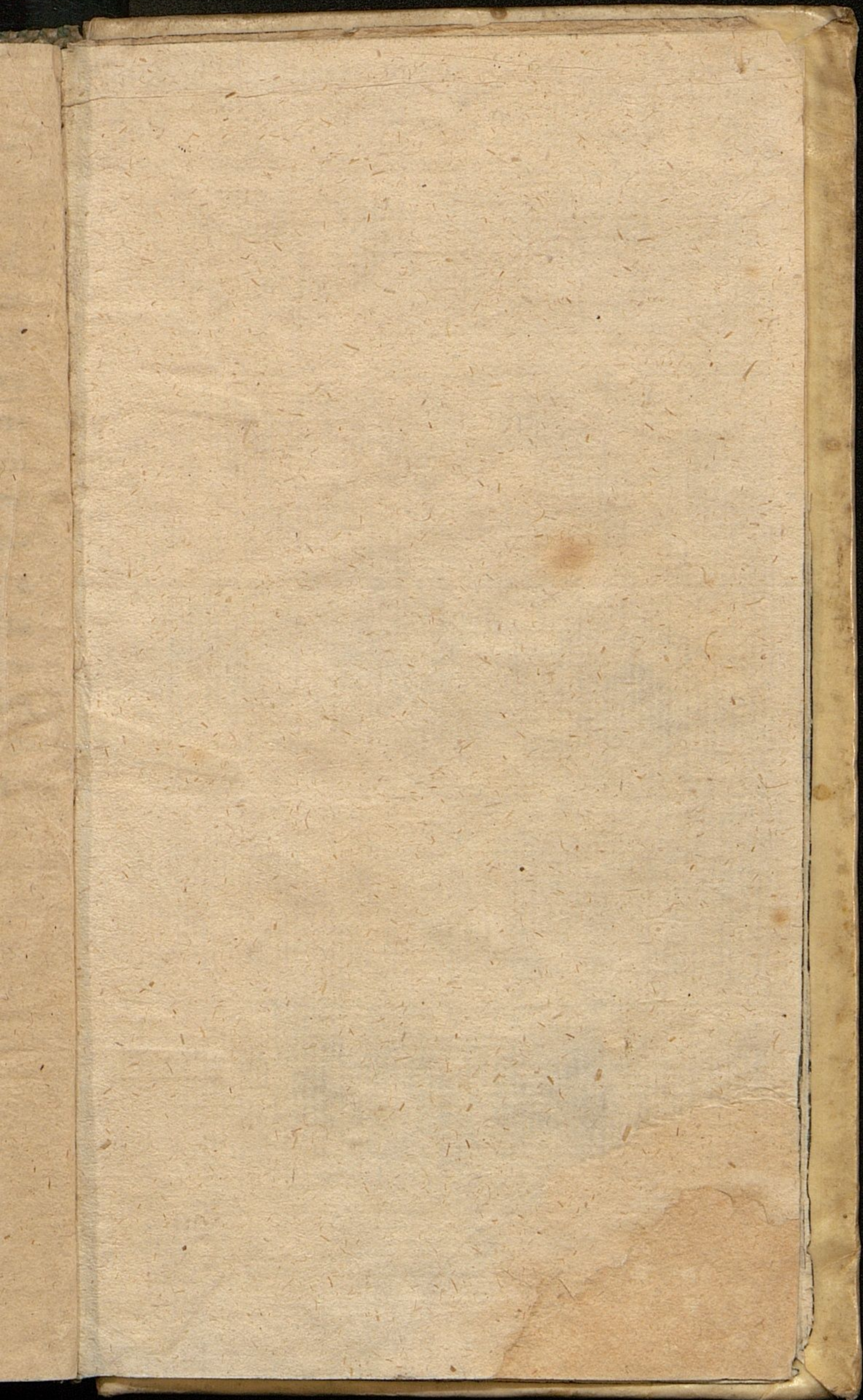

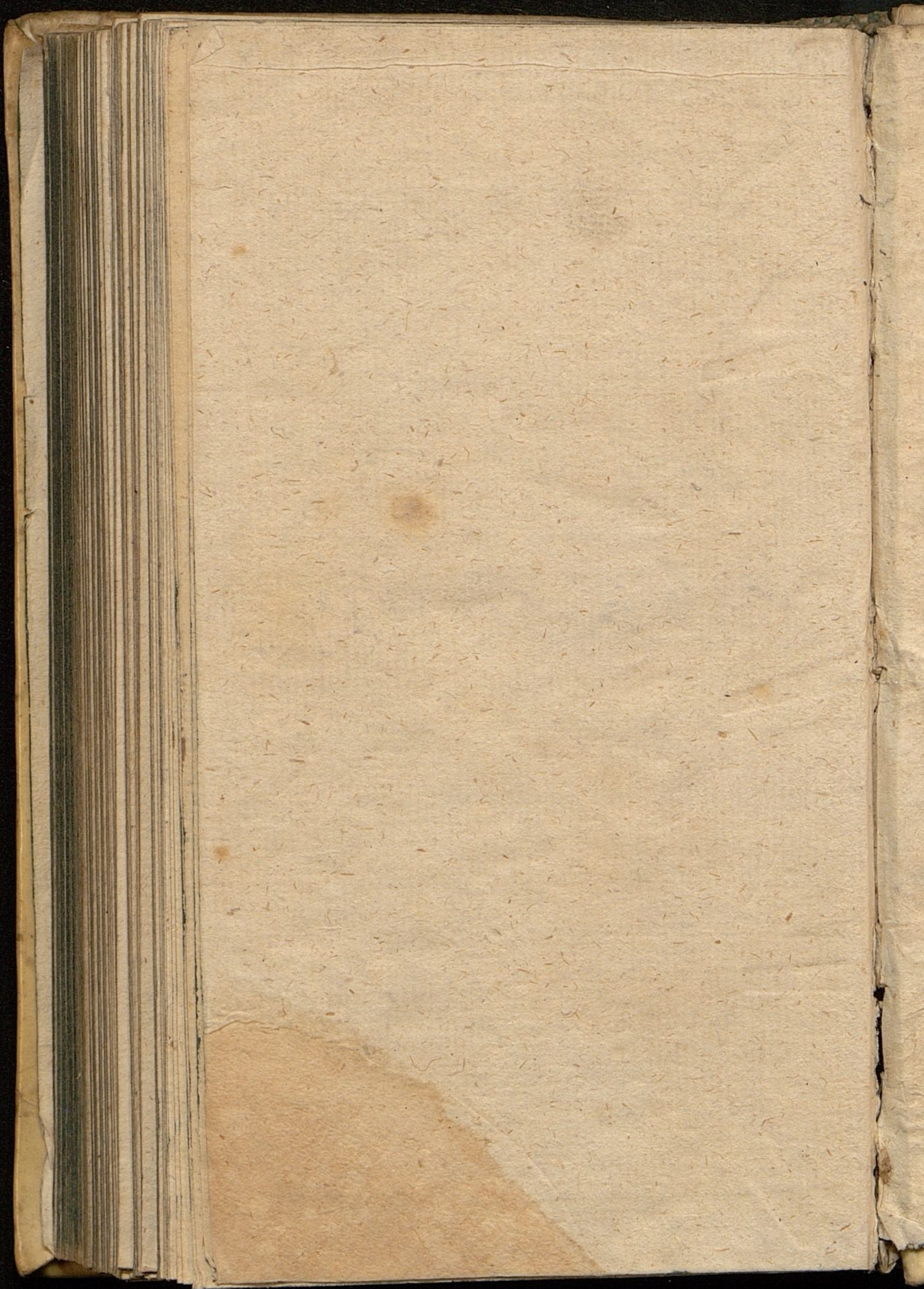
m,
ad
n-
o-
ud
va
oi-
à
nc
n-
re
tra
m-
m
o-
i

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page]

AB = 155548

ULB Halle

3

005 500 524

VD 17

DA
CON
PH

M. ANTONII MAJORAGII
PHILOCHRYSUS

SIVE
DE LAUDIBUS AURI
ORATIO,

Quâ omnis generis hominum, præcipuè Ecclesiasticorum, vitia falsè traducuntur,

inter ἀνέκδοτα Autoris Mediolani reperta, & Ultrajecti ANNO MDCLXVI primùm edita,

nunc recusa,

cum Præfatione

DANIELIS GEORGI MORHOEL.

LUBECÆ.

Impensis **PETRI BÖCKMANNI,**
ANNO Christi M DC XC.